



Независна комисија за праћење услова боравка у заводима,  
поступање и поштовање људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције  
и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине,  
страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине  
или међународним уговором чији је потписник Босна и Херцеговина,  
или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине

---

Број: 05/6-50-13-31-45-4/15  
Сарајево, 26.02.2014. године

## ИЗВЕШТАЈ

**о раду Независне комисије за праћење услова боравка у заводима,  
поступање и поштовање људских права лица над којима се  
извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у  
кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела  
предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или  
међународним уговором чија је потписница Босна и Херцеговина, или  
други суд у складу са законом Босне и Херцеговине  
за 2014. годину**

Фебруар 2015. Година

## САДРЖАЈ

<b>ПОГЛАВЉЕ I. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ</b> .....	3
<b>ПОГЛАВЉЕ II. НАДЛЕЖНОСТИ НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ</b> .....	5
<b>ПОГЛАВЉЕ III. ИЗВРШЕЊЕ ЗАДАТАКА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ У 2014. ГОДИНИ</b> .....	6
<b>Одјељак А. Реализација задатака одржавањем сједница Независне комисије</b> .....	6
1. Усвајање Извјештаја о раду Независне комисије за 2013. годину.....	7
2. Пројекција буџета Независне комисије за 2014. годину .....	7
<b>Одјељак Б. Посјете Независне комисије казнено-поправним заводима</b> .....	7
1. Ненајављена ад хок посјета Притворској јединици Завода за извршење кривичних санкција БиХ .....	8
2. Детаљна посјета КПЗ-у Сарајево, одјељење Устиколина.....	11
3. Контролна посјета КПЗ-у Фоча .....	18
4. Контролна посјета КПЗ-у Бихаћ.....	24
5. Контролна посјета КПЗ-у Тузла.....	33
6. Ненајављена ад-хоц посјета КПЗ- Тузла.....	46
7. Контролна посјета КПЗ-у Зеница .....	51
<b>Одјељак Ц. Јавност рада</b> .....	68
<b>Одјељак Д. Административно-техничка подршка у раду</b> .....	68
<b>ПОГЛАВЉЕ IV. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ</b> .....	69
а) Закључна разматрања.....	69
б) Препоруке.....	70

На основу члана 48. став (9) Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера - пречишћени текст („Службени гласник БиХ“, бр. 12/10 и 100/13) и члана 2. став (6) Пословника о раду Независне комисије за праћење услова боравка у заводима, поступање и поштовање људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или међународним уговором чија је потписница Босна и Херцеговина, или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине, Независна комисија за праћење услова боравка у заводима, поступање и поштовање људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или међународним уговором чија је потписница Босна и Херцеговина, или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине, на 45. сједници, одржаној 26. 02. 2015. године, усвојила је и Парламентарној скупштини БиХ подноси сљедећи

## **ИЗВЕШТАЈ**

**о раду Независне комисије за праћење услова боравка у заводима, поступање и поштовање људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или међународним уговором чија је потписница Босна и Херцеговина, или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине за 2014. годину**

### **ПОГЛАВЉЕ I. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ**

У складу са чланом 48. став 9. Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера – пречишћени текст („Службени гласник БиХ“, бр. 12/10 и 100/13), Парламентарна скупштина БиХ на 76. сједници Представничког дома, одржаној 21. 04. 2010, и на 47. сједници Дома народа, одржаној 24. 06. 2010. године, донијела је Одлуку о именовању чланова Независне комисије за праћење услова боравка у заводима, поступање и поштовање људских права лица над

којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или међународним уговором чији је потписник Босна и Херцеговина или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 54/10), на мандат од пет година, а то су:

1. Миле Ласић,
2. Семиха Боровац,
3. Предраг Црногорац,
4. Дамир Чачковић и
5. Милана Шкипина.

Конститутивна сједница Независне комисије за праћење услова боравка у заводима, поступање и поштовање људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд Босне и Херцеговине, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом Босне и Херцеговине или међународним уговором чији је потписник Босна и Херцеговина или други суд у складу са законом Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Независна комисија) одржана је 14.9.2010., када су за предсједника и првог и другог замјеника предсједника изабрани:

1. Миле Ласић, предсједник,
2. Семиха Боровац, прва замјеница предсједника, и
3. Предраг Црногорац, други замјеник предсједника.

Независна комисија је у свом раду независна у оквиру важећих домаћих прописа и међународноправних инструмената. Сви надлежни органи, институције и установе у Босни и Херцеговини, правна и физичка лица дужни су да Независној комисији дају све податке и информације, обезбиједи и дају све материјале значајне за њен рад, те пруже сву неопходну помоћ потребну за несметано и законито поступање Независне комисије из њеног дјелокруга. Независна комисија дјелује искључиво на професионалним основама, не заступајући, не штитећи нити подривајући интересе било које политичке странке, регистроване организације или удружења, или било којег конститутивног народа или појединца у Босни и Херцеговини. Чланови Независне

комисије раде на сједницама и оперативно на терену у казнено-поправним и другим установама на територији БиХ, у којима су затворена или притворена лица.

О питањима из своје надлежности Независна комисија доноси годишњи план рада, финансијски план рада, годишњи извјештај о раду, извјештај о реализацији финансијског плана, извјештај о стању и чињеницама које су утврђене након посјете и контроле у заводима (установама), одлуке, закључке и друге акте у складу са законом и својим пословником.

## **ПОГЛАВЉЕ II . НАДЛЕЖНОСТ НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ**

Основна надлежност Независне комисије је праћење услова боравка у заводима, поступање и остваривање људских права лица која издржавају кривичне санкције и друге мјере које је изрекао у кривичном поступку Суд БиХ, страни судови за дјела предвиђена Кривичним законом БиХ или међународним уговором чија је потписница БиХ или други суд у складу са законом БиХ, чланом 48. став 1. Закона БиХ о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера - пречишћени текст („Службени гласник БиХ“, бр. 12/10 и 100/13), те чланом 10. Пословника о раду Независне комисије („Службени гласник БиХ“, број 23/11).

Независна комисија може пратити рад завода самостално или у сарадњи са инспекторским и другим надзорним тијелима. Такође, може сарађивати са међународним и другим установама овлашћеним за праћење и остваривање људских права и основних слобода у складу са законима и одговарајућим међународним документима.

Независна комисија даје препоруке надлежним органима БиХ с циљем побољшања стандарда смјештаја, побољшања поступања и поштовања људских права лица над којима се извршавају кривичне санкције или друге мјере, даје приједлоге и примједбе које се односе на постојеће законе или друге прописе засноване на закону из области извршења кривичних санкција, обавља повјерљиве разговоре с притвореницима или затвореницима уз приступ свим заводима, доставља извјештаје управнику завода и надлежним министарствима правде, прикупља, обрађује и потражује податке из своје надлежности као и друге радње из области независног праћења у складу са законом БиХ, члан 48. став (7) Закона БиХ о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера - пречишћени текст („Службени гласник БиХ“, бр. 12/10 и 100/13).

С циљем предузимања одговарајућих радњи или мјера, у складу са чланом 48. став (11) Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера („Службени гласник БиХ“, бр. 12/10 и 100/13), подноси годишњи извјештај о раду Парламентарној скупштини БиХ и Министарству правде БиХ.

### **ПОГЛАВЉЕ III. ИЗВРШЕЊЕ ЗАДАТАКА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ У 2014. ГОДИНИ**

У овом извјештајном периоду Независна комисија реализовала је планиране активности одржавањем сједница и најављеним контролним и ненајављеним ад хок посјетама казнено-поправним заводима у БиХ.

#### **Одјељак А. - Реализација задатака кроз одржавање сједница Независне комисије**

Од 01.01.2014. до 31.12.2014. Независна комисија одржала је седам сједница, и то:

37. сједница	одржана 29.01.2014.
38. сједница	одржана 04.03.2014.
39. сједница	одржана 10.04.2014.
40. сједница	одржана 06.06.2014.
41. сједница	одржана 21.07.2014.
42. сједница	одржана 10.09.2014.
43. сједница	одржана 07.10.2014.

На овим сједницама Независна комисија је разматрала и усвојила укупно 34 тачака дневног реда, а у оквиру текућих питања разматрано је 15 подтачака. Обрађено је и припремљено 58 аката и предмета који су отпремљени на одређене адресе (управе КПЗ-а, Министарство правде БиХ, Суд БиХ, Федерално министарство правде, одређени затвореници и притвореници у КПЗ-има и сл.).

Једногласно су усвојени записници са сједница, те записници и извјештаји о обављеним посјетама казнено-поправним заводима који су приказани у Одјељку Б. Посјете Независне комисије казнено-поправним заводима у БиХ.

## **1. Усвајање Извјештаја о раду Независне комисије за 2013. годину**

Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је на 67. сједници, одржаној 28. 05. 2014, а Дом народа Парламентарне скупштине БиХ на 38. сједници, одржаној 06. 06. 2014, усвојио је Годишњи извјештај о раду Независне комисије за период од 01. 01. 2013. до 31. 12. 2013. године са сљедећим препорукама:

1. Потребно је да надлежне институције убрзају активности потребне за изградњу државног затвора, чиме ће се затвореници и притвореници из надлежности Независне комисије ставити у једнак положај уз побољшање услова њиховог смјештаја и поштивања људских права и основних слобода.
2. Надлежни органи Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ треба да ускладе своје законе из ове области са ЗИКС-ом БиХ, као и друге прописе (нпр. правилнике о кућном реду и др.), а све с циљем једнаког поступања са затвореницима и притвореницима на цијелој територији Босне и Херцеговине.
3. Даје се подршка Независној комисији у њеном раду, посебно на континуираном праћењу и извјештавању о реализацији препорука Независне комисије.

## **2. Пројекција буџета Независне комисије за 2015. годину**

Независна комисија је на 42. сједници усвојила Финансијски план и програм за 2015. годину. Наглашено је да је поступљено у складу с Инструкцијом за израду пројекције буџета за 2015. годину којом је сугерисано свим корисницима да улазни параметри буду у оквиру усвојеног буџета за 2014. годину.

У складу са чланом 11. став д) Пословника Независне комисије (“Службени гласник”, број 23/11”), Заједничкој комисији за административне послове достављен је Финансијски план и програм Независне комисије за 2015. годину који је примљен к знању на 21. сједници, одржаној 13. 11. 2014. Године

## **Одјељак Б. Посјете Независне комисије казнено-поправним заводима у БиХ**

У 2014. години (од 01. 01. до 31. 12) Независна комисија извршила је надзор над седам казнено-поправних завода - четири најављене контролне посјете, двије ненајављене ад хок посјете, и једна најављена детаљна посјета, и то:

- |   |                                   |
|---|-----------------------------------|
| <b>1. Ненајављена ад хок посјета Притворској јединици Завода за извршење кривичних санкција БиХ</b> | <b>04. 03. 2014. године</b>       |
| <b>2. Детаљна посјета КПЗ-у Сарајево, одјељење Устиколина</b>                                       | <b>23. 06. 2014. године</b>       |
| <b>3. Контролна посјета КПЗ-у Фоча</b>  | <b>24. 06. 2014. године</b>       |
| <b>4. Контролна посјета КПЗ-у Бихаћ</b>   | <b>30. 07. 2014. године</b>       |
| <b>5. Контролна посјета КПЗ-у Тузла</b>   | <b>28. 11. 2014. године</b>       |
| <b>6. Ненајављена ад хок посјета КПЗ- Тузла</b>   | <b>03. 12. 2014. године</b>       |
| <b>7. Контролна Посјета КПЗ-у Зеница</b>  | <b>08. и 09. 12. 2014. године</b> |

О овим посјетама сачињени су извјештаји који су **једногласно** усвојени на сједницама Независне комисије. Независна комисија је за сваку посјету усвојила посебан извјештај о стању и чињеницама које су утврђене, а чији су саставни дио и примједбе упућене заводском особљу, односно заводу. У складу са Пословником о раду, примјерци извјештаја достављени су заводима, са препорукама и роковима за отклањање уочених недостатака и неправилности, и Министарству правде БиХ које Независној комисији пружа стручну помоћ у раду, као и ентитетским министарствима Федерације БиХ и Републике Српске.

**1. Ненајављена ад хок посјета Притворској јединици Завода за извршење кривичних санкција БиХ 04. 03. 2014. године**

Чланови Независне комисије обавили су ненајављену ад хок посјету Притворској јединици Завода за извршење кривичних санкција БиХ дана 04. 03. 2014. године.

Повод наведене посјете биле су двије писане представке притвореника З. К. и С. К.

**I**

Притвореник З. К. је у својој представи навео да га је 11. 01. 2014. године физички напао притвореник З. Т., који му је том приликом нанио тјелесне повреде.

Провјеравајући наводе из представке, чланови Независне комисије су током посјете обавили разговор са в.д. управником Притворске јединице Драганом Гранзовом, остварили увид у документацију коју је особље Притворске јединице сачинило



поводом наведеног догађаја, прегледали видео-снимак надзорне камере те обавили разговор са притвореником З. К. и том приликом утврдили сљедеће:

Дана 11. 01. 2014. године, око 16.45 часова, за вријеме шетње, притвореник З. Т. затражио је од овлашћеног заводског полицајца Младена Матијевића да уђе у бокс број 5 у којем су шетали притвореници В. В., Ж. Ј. и З. К. Након што му је заводски полицајац Младен Матијевић то и дозволио, З. Т. је ушао у бокс и пришао З. К. те, ничим изазван, десном руком га ударио у главу а након тога га погодио шољом за кафу коју је држао у лијевој руци. Заводски полицајац Младен Матијевић одмах је реаговао и раздвојио притворенике.

О наведеном догађају сачињена је службена забиљешка а након што је прегледан видео-снимак надзорне камере, утврђено је да се наведени догађај одиграо на начин како је то и описано у сачињеној забиљешци.

Поводом наведеног догађаја управа Притворске јединице је реаговала тако што је покренула дисциплински поступак против притвореника З. Т. те му изрекла дисциплинску мјеру забране располагања новчаним средствима у трајању од једног мјесеца и донијела наредбу о распореду дневних активности притвореника према којој су притвореници подијељени у групе за вријеме шетње и заједничких активности.

Током разговора притвореник З. К. је изјавио да га је притвореник З. Т. без икаквог разлога физички напао као и да није имао ранијих сукоба с њим. Такође је навео да је било дозвољено да притвореници током шетње прелазе из једног бокса у други, што је и он некада радио, када би му дежурни заводски полицајац, на његов захтјев, откључао бокс за шетњу. З. К. је изјавио да је оваквим поступањем З. Т. угрожена његова безбједност, с обзиром да га пријатељи З. Т., након овог догађаја, свакодневно провоцирају те из тог разлога избјегава и шетње.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, може се констатовати сљедеће:

**Управа Притворске јединице није прописала одговарајуће процедуре којима ће се осигурати безбједност притвореника у складу са чланом 52.2 Европских затворских правила, због чега су притвореници могли, без икаквих безбједносних процјена, прелазити из боксова за шетњу у којима су распоређени у друге боксове. Због тога је и било могуће да притвореник З. Т. физички насрне на притвореника З. К. а теже посљедице су спријечене само због брзе реакције заводског особља.**

## II

Притвореник С. К. је у својој представи навео да му се у Притворској јединици крше људска права, али није образложио која и на који начин те затражио посјету и разговор са Независном комисијом.

С обзиром на неодређеност представке, чланови Независне комисије су обавили разговор са притвореником С. К. који је том приликом изјавио да има психичких проблема и тражио је да га прегледа психијатар, али то никада није учињено. Такође је навео да прима терапију коју му је прописао психијатар прије одређивања притвора те да би, због свог психичког стања, желио да има продужену шетњу. Осим тога, имао је притужби на заводског полицајца Немању Бјелицу, који га наводно покушава испровоцирати, затим да му није дозвољавао да преслуша ЦД-ове са снимцима разговора како би се припремио за суђење те да му онемогућава да прими терапију у вечерњим сатима. О овом се обраћао и управнику, али није му јасно ни ко тренутно чини управу Притворске јединице.

Поводом ових навода Независна комисија ће у наредном периоду, на основу члана 80а. Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера ("Службени гласник БиХ", број 12/10 и 100/13), тражити писмено изјашњење од управе Притворске јединице те ће након тога донијети одговарајуће закључке с обзиром да на дан посјете у Притворској јединици није затечен љекар, због чега није могао бити обављен разговор и остварен увид у медицинску документацију.

С циљем рјешавања настале ситуације, Независна комисија доноси следеће:

## ПРЕПОРУКЕ

1. Потребно је да управа Притворске јединице пропише одговарајуће процедуре у складу са чланом 52.2 Европских затворских правила према којем се морају увести процедуре којима ће се осигурати безбједност затвореника, затворског особља и свих посјетилаца, како би се максимално смањила опасност од насиља и других експресних ситуација које могу угрозити личну сигурност. Ово нарочито из разлога што, како је то нагласио и Европски комитет за спречавање мучења и нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ), дужност заштите, коју затворске власти дугују затвореницима који су у њиховој

надлежности, подразумијева одговорност да их заштите од других затвореника који би жељели да им науде. Иста гледишта дијели и Европски суд за људска права, који такође наглашава да су лица која се налазе у притвору под контролом државе (пресуда у предмету Селман против Турске из 2000. године) па је дужност државе да обезбиједи да ниједно лице која се налази у притвору не буде злостављано, укључујући и позитивну обавезу заштите тих лица од било каквог злостављања од других затвореника (пресуда у предмету Пантеа против Русије из 2003. године) те предузимања конкретних превентивних мјера с циљем те заштите (пресуда у предмету Тонрибулир против Турске из 2000. године).

2. Министарство правде БиХ треба што хитније да именује управника који ће у потпуности обављати своју дужност, тј. бити присутан у Притворској јединици и увести потребну дисциплину. Наведено је у складу и са ставовима Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине која је у свом Специјалном извјештају о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини из 2012. године нагласила да је стање у одређеним казнено-поправним заводима у директној вези са статусом управе, односно да у установама у којима су директори од почетка свог мандата постоје јасне визије и планови дјеловања, док је мандат директора са статусом вршилаца дужности, без обзира на то колико они били способни, ограничавајући фактор јер је несигурност посла а самим тим и егистенције препрека за извршавање њихових радних обавеза.

## **2. Детаљна посјета КПЗ-у Сарајево, одјељење Устиколлина 23.6.2014. године**

Најављена детаљна посјета Казнено-поправном заводу Сарајево, Одјељење у Устиколлини обављена је 23.06.2014. године. Током посјете обављен је разговор са директором Омером Тарамином, шефом Одсјека службе за осигурање Сифетом Ходом, васпитачем Недимом Чолом, медицинским техничарем Нијазом Ђонлагићем и шефицом кухиње Сабиром Машић. Остварен је увид у документацију (лични листови затвореника, досијеи поступања, љекарски картони, контролна књига хране, јеловници).

Извршеном посјетом утврђено је сљедеће:

1. Одјељење у Устиколини Казнено-поправног завода Сарајево је полуотвореног типа, капацитета 90 затвореника и 5 притвореника. За вријеме посјете у Одјељењу се налазило 65 затвореника, од којих је пет осудио Суд БиХ и ниједан притвореник.
2. Прегледом личних листова и досијеа затвореника утврђено је да они нису уредно вођени, односно да су евиденциони обрасци већином празни. Такође је утврђено да се у досијеима налазе изјаве затвореника да су упознати са Законом о извршењу кривичних санкција ФБиХ, Правилником о кућном реду КПЗ Сарајево и Правилником о употреби ватреног оружја и других средстава принуде, али нема изјавеа да су упознати са државним законом и правилником.
3. Затвореници су смјештени у једном објекту и распоређени у два васпитна колектива. Васпитни колективи су смјештени на спрату објекта у два одвојена ходника с укупно 18 соба. Један колектив има 7 а други од 11 соба капацитета 4-6 особа. Све собе су чисте и уредне, са довољно простора и дневног свјетла. Сваки затвореник има свој кревет и ормарић а у свакој собе се налази и ТВ пријемник са више програма, сто и столице те прекидач за аларм. У ходнику се налазе ормарићи за обућу те заједнички клозет и купатило са 4 умиваоника и 4 писаора те три одвојене клозетске кабине и 3 одвојене туш-кабине, од којих једна није у функцији. На спрату као и у приземљу налазе се телефонске говорнице које затвореници могу користити.

У приземљу објекта се налази још једно заједничко купатило и клозет који, према изјави заводског особља, користе радно ангажовани затвореници. У њему се налазе двије одвојене туш-кабине од којих је једна само са славином без туш-батерије и прилично је неуредна, затим три одвојене клозетске кабине, од којих је једна закључана, те три огледала и један умиваоник, тако да недостају два умиваоника.

У приземљу се налазе и три просторије за вјерске потребе те слабо опремљена амбуланта и стационар у којем се налазе два кревета, ТВ пријемник, сто и столице те одвојени клозет и купатило. Поред стационара налази се и једна самица са креветом, столом и столицом, радијатором и већим прозором на којем недостаје једно стакло. У самици се налази и клозет (тзв. чуचाвац) који није издвојен од остатка собе, те умиваоник.

У сусједном објекту налазе се просторије за дневни боравак и спортске активности. У сали за посјете и дневном боравку има више столова и столица те

један ТВ пријемник. Поред улаза у салу налази се ормарић за жалбе затвореника те библиотека. У објекту се налази и издвојена соба за слободне посјете са два спојена кревета и издвојеним клозетом и купатилом, те соба за стони тенис и теретана коју затвореници користе по унапријед утврђеним терминима које одређује Савјет осуђеника. У поткровљу објекта се налази столарска радионица у којој раде три затвореника.

Само одјељење располаже са око 19 дунума површине те се на њој, поред ових објеката, налази више дрвених клупа, спортски терени, те пет пластеника. Одјељење нема кантину, али затвореници имају могућност да наручују робу два пута седмично.

Просторије Одјељења су покривене са 29 надзорних видео-камера. Заводско особље, према властитој изјави, може прегледати снимак, али се он не може избрисати без сагласности фирме "Midle Point", која је и инсталирала наведени систем.

4. Затвореници личну хигијену одржавају у заједничким санитарним чворовима и купатилима у васпитном колективу. У купатилима се налазе четири умиваоника, четири писоара, три одвојена клозета и три одвојене туш-кабине али, према изјавама затвореника, због слабог притиска воде сви користе само један туш. Поред тога, у приземљу се налази још један санитарни чвор и купатило у којем недостају два умиваоника, те двије-туш кабине од којих у једној недостаје туш-батерија и није задовољавајуће чистоће. Затвореници имају могућност да свакодневно користе купатило и на располагању им је довољно топле воде.

Непосредним увидом у просторије за хигијену затвореника запажено је да су туш-кабине и лавабои хигијенски запуштени.

Постељина затвореника пере се у вешерају два пута мјесечно, а веш једном седмично.

Према изјави медицинског техничара, он свакодневно обилази собе и врши контролу хигијене али не води евиденцију о томе. Такође, Завод за јавно здравство БПК Горажде редовно врши контролу чистоће воде за пиће. Посљедња контрола обављена је 23. 05. 2014. године, непосредно након поплава које су погодиле и горажданску регију.

5. Храна за затворенике припрема се у кухињи која је саставни дио Одјељења. Кухиња је чиста и уредна, а храна се припрема на основу седмичних јеловника које потписују директор, кувар, медицински радник и представници осуђеничког

колектива. Увидом у седмични јеловник од 23. 06. до 29. 06. 2014. године утврђено је да се четири дана седмично служи салата, један дан воће а један дан десерт, али да храна сервирана у уторак 24. 06. 2014. године не осигурава затвореницима калоричну вриједност од најмање 12.500 џула. Затвореницима који су изложени тешким физичким напорима и који раде под отежаним условима обезбијеђена је појачана исхрана (маренда) као и затвореницима који су радно ангажовани суботом. Према изјави куvara и директора, у вријеме вјерских празника припрема се појачана исхрана за све затворенике свих вјероисповијести, док се посебно припрема храна за вријеме поста, те дијетална храна за затворенике којима је то прописано.

Од сваког оброка се остављају узорци хране и чувају се у фрижидеру 48 часова. Књига исхране се уредно води и потписују је дежурни заводски службеник и кувар. Према изјави медицинског техничара, он свакодневно обилази кухињу и контролише намирнице, али о томе не води евиденцију.

Независна комисија је обишла трпезарију непосредно након ручка и запазила да простор гдје се издаје храна није хигијенски прихватљив (прљава пећ на којој се вјероватно кува кафа), те да је неколико столова остало непосремљено, с пуно остатака хљеба. Генерални утисак је да у трпезарији хигијена није на одговарајућем нивоу.

6. Затвореници редовно и свакодневно бораве на отвореном и за то им је на располагању круг за шетњу, спортски терени за фудбал и кошарку, теретана, сто за стони тенис. Затвореници који су радно ангажовани бораве на послу од 8 до 16 часова, а остали затвореници у том периоду бораве изван соба, у другим просторијама. Од 16 до 18 часова на распореду су слободне активности, као и након вечере, од 19.30 до 21.45 часова.

Затвореници имају могућност да користе и библиотеку, да похађају резбарску секцију као и да се баве разним спортским активностима.

7. У Заводу постоји служба за здравствену заштиту у којој је стално запослен само један медицински техничар који ради само прву смјену, тако да терапију затвореницима у вечерњим сатима даје заводско особље. С обзиром да је ријеч о одјељењу, према изјави директора, није ни систематизовано радно мјесто љекара, те он долази два пута седмично, а по потреби и чешће. Служба за здравствену заштиту се састоји од амбуланте која је слабо опремљена те стационара са два кревета. Од неопходних приручних средстава амбуланта има само стара носила,

један пар штака и тлакомјер. Према изјави васпитача и директора Одјељења, увијек имају зависнике од опојних дрога. Систем њиховог медицинског збрињавања као и осталих затвореника у стању медицинске потребе добро је развијен на начин да неуропсихијатар два пута седмично долази у Одјељење, као и по потреби, док хитне случајеве збрињавају у болници Горажде и Кошево-Сарајево. Метадон се даје зависницима у течном облику, у присуству медицинског техничара.

За сваког затвореника води се посебан здравствени картони. Увидом у здравствене картоне уочено је да недостају подаци о томе да ли је и када обављен детаљан лекарски преглед јер се углавном евидентирају само краће напомене, док је у појединим картонима евидентирано да је преглед обавио медицински техничар.

8. Због недостатка другог медицинског техничара, у вечерњим сатима терапију затвореницима дијеле стражари.
9. Затвореници имају могућност да примају посјете недјељом у трајању од једног сата, те се може продужити и на 1,5 до 2 сата. Посјете се примају у посебној сали за посјете у којима је омогућен и физички контакт. Слободне посјете могу трајати до три сата једном мјесечно.
10. Према изјави директора, 40 затвореника је радно ангажовано, колико је одређено и систематизацијом и то на пољопривредном добру, столарским пословима те одржавању објеката.

Сви затвореници за свој радни ангажман добијају плату у складу са законом и имају право на годишњи одмор као и друга права која проистичу из радних односа.

Приликом посјете чланови Независне комисије су обавили разговор са затвореницима које је осудио Суд БиХ а који су већином изјавили да немају притужбе на услове смјештаја и поштовање њихових права. Само је један затвореник имао притужбе на квалитет хране, квалитет воде за пиће с обзиром да воду за пиће добијају из сопственог бунара, слаб притисак воде у купатилима, те ниску плату.

На основу свега наведеног а у сврху побољшања услова боравка затвореника и притвореника у КПЗ Сарајево, Одјељење Устиколина, Независна комисија даје сљедеће:

## ПРЕПОРУКЕ

1. Препоручује се Министарству правде ФБиХ да умјесто Одјељења у Устиколини формира казнено-поправни завод који ће имати своју посебну заводску управу с обзиром да је оно поприлично удаљено од казнено-поправног завода у Сарајеву. Наиме, Одјељење у Устиколини по свом капацитету од 90 затвореника и инфраструктури задовољава критеријуме казнено-поправног завода, те би се на овај начин систематизовала и додатна радна мјеста, односно мјеста љекара, медицинских техничара, васпитача, а с обзиром да је тренутно запослен само један, те социјалног радника и психолога.
2. Неопходно је побољшати медицинску заштиту затвореника те у том смислу:
  - 2.1. Стално запослити љекара те још једног медицинског техничара како би се затвореницима омогућила организована и континуирана здравствена заштита и потребна контрола дисциплинске мјере упућивања у самицу у складу са чланом 104. став 2. ЗИКС-а;
  - 2.2. Опремити амбуланту потребном медицинском опремом која ће затвореницима обезбиједити квалитетнију здравствену заштиту;
  - 2.3. Потребно је, у складу са чланом 63. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“ - пречишћени текст - број 12/10) у року од 24 часа након пријема обавити детаљан љекарски преглед затвореника с обзиром да је увидом у здравствене картоне утврђено да је љекарски преглед појединих затвореника обавио само медицински техничар, а не љекар. Није могуће утврдити да ли је ријеч о детаљном прегледу јер су у здравственим картонима евидентиране само кратке напомене о прегледу.
3. Потребно је побољшати услове за одржавање личне хигијене те у том смислу:
  - 3.1. Реновирати купатила и побољшати чистоћу заједничких просторија с обзиром да је утврђено да у купатилима недостају поједини умиваоници, а туш-батерија у једној кабини, те да поједине туш-кабине и лавабои нису задовољавајуће чистоће као ни простор трпезарије;



- 3.2. Урадити реконструкцију водоводне мреже с циљем побољшања притиска воде у купатилима с обзиром да је утврђено да је притисак воде у туш-кабинама прилично слаб, због чега су затвореници принуђени да користе само једну туш-кабину.
- 3.3. Иако је хигијена у собама задовољавајућа, ипак је потребно да лекар или други здравствени радник једном седмично врши контролу хигијене у собама и о томе да води евиденцију у складу са чланом 32. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст, “Службени гласник БиХ”, број 55/09)
4. Везано за исхрану затвореника, потребно је:
- 4.1. Да лекар једном седмично а медицински техничар свакодневно обилази кухињу и да провјеравају хигијенске услове, начин припремања хране, квалитет намирница и калоричну вриједност хране као и здравствено стање лица која раде у кухињи и да запажања о томе уносе у књигу контроле кухиње у складу са чланом 45. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст, “Службени гласник БиХ”, број 55/09);
- 4.2. Да се, у складу са чланом 40. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст “Службени гласник БиХ” број 55/09), узорци хране од сваког припремљеног јела чувају у посебном фрижидеру 72 а не 48 часова, као што се то сада чини;
- 4.3. Да се свим затвореницима обезбиједи храна калоричне вриједности најмање 12.500 џула дневно у складу са чланом 69. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“- пречишћени текст, бр. 12/10 и 100/13), с обзиром да је увидом у седмични јеловник утврђено да је калорична вриједност хране која је сервирана дана 24. 06. 2014. године 10.178 џула.
5. Потребно је реновирати просторије самице и хитно поставити прозорско стакло које недостаје те са унутрашње стране прозора поставити адекватну заштитну мрежу која ће онемогућити да затвореник приђе стаклу, чиме ће се побољшати безбједносни услови. Такође је потребно да лекар свакодневно контролише затвореника смјештеног у самици у складу са чланом 104. став 2. Закона о

извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“- пречишћени текст, број 12/10 и 100/13) .

6. Потребно је личне листове свих затвореника попуњавати уредно и ажурно у складу са чланом 12. став 2. Упутства о матичним књигама, досијеу и начину одређивања третмана затвореника („Службени гласник БиХ“, број 34/05).
7. Неопходно је да се сви затвореници које је осудио Суд БиХ по пријему упознају са Законом о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ и правилником о кућном реду, као што је то прописано чланом 57. Закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“- пречишћен текст број 12/10 и 100/13) те да о том упознавању потпишу и адекватну изјаву која ће се чувати у њиховим досијеима.
8. Потребно је донијети правилник о вршењу видео-надзора, којим ће бити јасно регулисан поступак за приступ серверу и прегледање снимака са надзорних камера као и јасно прописано које су особе овлашћене за те радње.

**Након детаљног обиласка и прегледа генерални закључак Независне комисије је да су у Одјељењу у Устиколини Казнено-поправног завода Сарајево добри услови за боравак затвореника, а да ће бити знатно побољшани испуњавањем наведених препорука.**

### **3. Контролна посјета КПЗ-у Фоча 24.6.2014. године**

Најављена контролна посјета Казнено-поправном заводу Фоча обављена је 24.06.2014. године. Током посјете обављен је разговор са директором Сенишом Голијанином, помоћником директора за службу третмана Жељком Бодирогом и помоћником директора за службу обезбјеђења Милетом Мاستилом.

Циљ посјете био је:

- Контрола реализације препорука датих у Извјештају 07.12.2011. године
- Обављање разговора са затвореницима и притвореницима с циљем утврђивања њихових конкретних притужби.

### **I Реализација препорука**

Прегледом у Заводу обухваћено је:

1. Непосредна контрола препорука увидом на лицу мјеста.

#### **ПРЕПОРУКА – 1**

**Неопходно је што прије стално ангажовати љекара у заводској амбуланти како би затвореници имали бољу здравствену заштиту. Такође је потребно да се, у складу са могућностима, што раније обављају потребни специјалистички прегледи затвореника у случајевима када то наложи заводски љекар.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Управа Завода још увијек није успјела да стално ангажује љекара иако су предузели низ активности с циљем испуњења ове препоруке, али је због незаинтересованости љекара поруку веома тешко реализовати.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 2**

**Неопходно је набавити нову опрему за стоматолошку ординацију а нарочито стоматолошку столицу, јер је она која се тренутно користи технички застарјела.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Управа Завода још увијек није набавила нову опрему за стоматолошку ординацију али су према њиховој изјави палнирана средства за ту намјену.

**Препорука није реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 3.**

Иако је хигијена у собама у којима су смјештени затвореници које је осудио Суд БиХ задовољавајућа, ипак је потребно вршити редовну хигијенску контролу соба и о томе водити контролну књигу хигијенских прегледа као што је то предвиђено чланом 32. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера –пречишћени текст (“Службени гласник БиХ”, број 55/09).

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Води се потребна евиденција, за шта је задужена здравствена служба.

**Препорука реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 4.**

Потребно је, у складу са могућностима, побољшати услове боравка затвореника у појединим собама. Тако је потребно замијенити столарију на прозорима јер се стиче дојам да она не пружа довољну заштиту од спољних климатских утицаја. Такође је потребно пронаћи адекватан простор у којем ће затвореници одлагати своју одјећу јер она сада виси на зидовима, те се чини да су просторије претрпане и неуредне.

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Замијењена је прозорска столарија, те су набављени додатни ормарићи за смјештај гардаробе затвореника.

**Препорука реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 5.**

**Потребно је да се један дио круга за шетњу наткрије како би се омогућила шетња затвореницима на отвореном и у случају падавина.**

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Управа завода је извијестила да се ова препорука не може реализовати јер у случају наткривања дијела круга за шетњу не би било могуће вршити надзор те не би било потпуне контроле за вријеме шетње.

**Препорука није реализована, али је Управа Завода дала разумно објашењење за то.**

#### **ПРЕПОРУКА – 6.**

**Чланови Независне комисије сматрају оправданим притужбе појединих затвореника да су удаљени од мјеста свог пребивалишта, чиме су директно угрожана њихова права на посјету. На овај начин су ови затвореници дискриминирани у односу на друге, које чланови породице могу знатно чешће посјећивати и уз знатно мање финансијских средстава. С тим у вези, предлажемо да Суд БиХ убудуће приликом упућивања осуђеника на издржавање казне затвора а прије него што се изгради објекат Затвора БиХ узме у обзир и мјесто пребивалишта осуђеника. Препоручујемо директору КПЗ-а Фоча да предложи премјештај ових затвореника, а с обзиром да би се на тај начин омогућило да ове особе, и поред тога што су већином осуђене на дугогодишње казне затвора, остану у што бољем контакту са својом породицом, што ће и допринијети ефикаснијој реализацији третмана.**

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Суд БиХ је наставио своју досадашњу праксу да упућује затворенике у КПЗ Фоча и поред тога што су им мјеста пребивалиша далеко од сједишта Завода. Управа Завода је стога предлагала премјештај ових затвореника и давала позитивна мишљења за то.

## **II - Обављени разговори са затвореницима**

Током посјете обављен је разговор са 11 затвореника које је осудио Суд БиХ а који су се изјаснили да желе да обаве разговор, и то:

- Затвореник Б.М. није имао притужби на услове смјештаја али се жалио зато што му није омогућено да ради иако је то желио. Такође се жалио на рад полицијских органа због чије негативне оцјене му није омогућено да користи ванзаводске погодности.
- Затвореник Б.С. је имао притужби на здравствену заштиту с обзиром да је ратни војни инвалид и да му је једна нога краћа па трпи болове. Због тога му је потребна ортопедска ципела, што му није омогућено. Такође је имао притужи и на стоматолошке услуге јер се према његовој изјави не могу поправљати зуби а тражио је да му се на његов трошак уради стоматолошка протетика али му је то одбијено. Поред тога је изјавио и да се његова писма која је слао Тужилаштву БиХ и Министарству правде БиХ отварају и да се не шаљу.
- Затвореник П. Б. имао је притужби на неравноправни положај у односу на ентитетске затворенике када је у питању условни отпуст, те да му није омогућено да ради.
- Затвореник Ч.Љ. жели да буде премјештен у КПЗ Бања Лука, гдје је већ боравио три године, а с обзиром да је из Приједора па је због удаљености задњу посјету имао прије око 8-9 мјесеци.
- Затвореник З. Н. и Н. М. имали су притужби на неусклађеност државних и ентитетских закона, затвореник Б.П је имао притужби на рад Суда БиХ а затвореници Ј.Д., Ч.М. и Ш.М. нису имали притужби на услове смјештаја и поштовања њихових људских права.
- Затвореник Ђ.Ж. се жали да је двије и по године смјештен на Одјелењу под посебним режимом те нема могућност пријема слободних посјета. Истиче да двије и по године није имао никакав дисциплински преступ те да би требало да се врати међу општу затвореничку популацију.

На основу свега наведеног, а у сврху побољшања услова боравка затвореника и притвореника у КПЗ-у Фоча, Независна комисија даје сљедеће:

## ПРЕПОРУКЕ

1. Независна комисија је констатовала да КПЗ Фоча има добро развијене капацитете за радни ангажман затвореника, те да има добре услове да их и даље проширује. Препоручујемо да прошире капацитете за радно ангажовање затвореника, с обзиром да је један дио затвореника изразио жељу за радним ангажманом.
2. Препоручује се да Министарство правде РС-а преиспита потребу распоређивања затвореника у Одјелење под посебним режимом, а нарочито оних који су тамо распоређени више година. Наиме, увидом у извјештај које Завод доставља Министарству правде Републике Српске, са приједлогом да се овај распоред продужи, утврђено је да се они сачињавају типски и по унапријед утврђеном обрасцу, тако да у њима није образложено зашто је потребно даље задржавање тих затвореника у том одјелењу и зашто су још увијек класификовани у Ц групу.
3. Потребно је да Управа Завода настави с активностима и улагањем додатног напора с циљем побољшања здравствене заштите затвореника, односно сталног ангажовања љекара и набавке опреме за стоматолошку ординацију.
4. Поново се наглашава потреба да Суд БиХ приликом упућивања осуђеника на издржавање казне затвора, а прије завршетка изградње објекта Затвора БиХ, затворенике упућује ближе њиховом мјесту пребивалишта, што ће им омогућити да чешће и редовније примају посјете. Као што смо и раније истицали, досадашња пракса Суда БиХ многе затворенике ставља у неравноправан положај јер они, због удаљености њихових породица, знатно рјеђе примају посјете од других затвореника. На овај начин је индиректно угрожено и њихово право на поштовање приватног и породичног живота из члана 8. Европске конвенције о људским правима. Наима, како је то Европски суд за људска права у више наврата утврдио, члан 8. Европске конвенције о људским правима штити, између осталог, и право на индентитет и лични развој као и право заснивања и развоја односа са других људима у вањском свијету (пресуде: Узун против Њемачке из 2010. године, П.Г. и Ј.Х. против Уједињеног Краљевства из 2001. године, Пек против Уједињеног Краљевства из 2003. године). Из тог разлога, власти су дужне да омогуће и, уколико је потребно, да помогну да затвореник одржава контакт са

својом ужом породицом (пресуде Месина против Италије из 2000 године, Естрих против Летоније из 2007. године Терешченко против Русије из 2014. године)

**Након контролног прегледа и обављених разговора у Казнено-поправном заводу Фоча закључак Независне комисије је да поједине препоруке нису испуњене али је Управа Завода предузела знатне напоре како би се оне испуниле, те дала разумно објашњење за њихово неиспуњавање.**

#### **4. Контролна посјета КПЗ-у Бихаћ 30.7.2014. године**

Најављена контролна посјета Казнено-поправном заводу Бихаћ обављена је 30.7.2014. године. Током посјете обављен је разговор са замјеником управника Винком Павићем, досадашњим директором Мухамедом Кркићем, шефом пријемно-отпусног одјељења Дамиром Надаревићем, васпитачем Анелом Рамићем и Амиром Дервишевићем, радницом у кухињи Златом Торомановић, те медицинском сестром Аидом Мемагић. Остварен је увид у документацију (матична књига затвореника, личних листова и досијеа затвореника и притвореника, љекарски картони, контролна књига хране и седмични јеловници).

Циљ посјете био је:

1. Контрола реализације препорука датих у Извјештају од 06.11.2012. године и
2. Обављање разговора са затвореницима и притвореницима с циљем утврђивања чињеничног стања у КПЗ Бихаћ.

#### **I Контрола реализације препорука непосредним увидом на лицу мјеста чланова Независне комисије**

##### **ПРЕПОРУКА 1.**

Личне досијее затвореника потребно је водити у складу са Упуством о матичним књигама, досијеу и начину одређивања третмана затвореника (“Службени гласник БиХ“, број 34/05”). У том смислу потребно је да сви лични досијеи садрже евиденције докумената те све потребне документе (потврду о пријему



притвореника и осуђеника, изјава о упознавању са законским прописима, рјешење о радном ангажману и накнади за рад, рјешење о дисциплинској санкцији итд.).

### **Реализација препоруке:**

Увидом у личне досијее лица која издржавају казну на основу пресуде Суда БиХ констатовано је да они нису формирани у цјелини и усклађени са Упутством о матичним књигама, досијеима и начином одређивања третмана затвореника (“Службени гласник БиХ“ број 34/05”).

Такође, досијеи поступања који се воде у Служби третмана дјелимично су усклађени са поменутиим упутством, нису ажурни и нису унесени прописани подаци.

<b>Препорука није реализована.</b>
------------------------------------

### **ПРЕПОРУКА 2.**

У вези са исхраном затвореника и притвореника потребно је:

- а. У складу са чланом 40. став 5. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ, узорке хране која се припрема у Заводу треба чувати у фрижидеру 72 часа, а не 24 часа, као што је садашња пракса.
- б. У складу са чланом 45. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције мјере притвора или других мјера БиХ, љекар је обавезан да најмање једном седмично, а други здравствени радник сваки дан обилази кухињу и провјерава хигијенске услове, начине припремања хране, квалитет намирница и калоричну вриједност хране као и здравствено стање лица која раде у кухињи те да о томе води књигу контроле кухиње.
- ц. У складу са чланом 45. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције мјере притвора или других мјера БиХ, треба уредно водити књигу исхране јер је утврђено да се од марта 2012. године она уопште не води, док су је у ранијем периоду водили само за

доручак и ручак, а не и за вечеру.

### **Реализација препоруке**

- а) Препорука о чувању хране је у потпуности испоштована, узорци хране од дневних obroka се чувају у фрижидеру 72 часа.
- б) Независној комисији није дата на увид књига контроле хигијене кухиње као ни калоријске вриједности хране, које треба да води затворски љекар најмање једном седмично, те смо стекли утисак да се она не води.
- ц) Књига исхране се води, дневни јеловници су уредно одштампани и окачени на зиду кухиње, међутим калоријска вриједност по оброцима је испод прописаних вриједности.

**Препорука дјелимично реализована.**

### **ПРЕПОРУКА 3.**

Неопходно је да Завод формира Пријемно одјељење у складу са чланом 136. Закона о извршењу кривичних санкција БиХ у оквиру којег ће утврђивати приједлог третмана затвореника, што је неопходан услов за поступак њихове ресоцијализације.

### **Реализација препоруке**

Према изјави Винка Павића и Мухамеда Кркића, пријемно одјељење је формално-правно успостављено, међутим не може се ставити у функцију јер нема довољно особља за рад у њему. Одређене су двије просторије, једна за пријем, капацитета 6 мјеста, и једна за отпуст, капацитета 5 мјеста. Дипломирани политолог Дамир Надаревић је шеф пријемно-отпусног одјељења и сам ради у овом одјељењу. По његовој изјави затвореник по доласку у Завод у овом одјељењу проводи 15 до 30 дана. Центар за социјални рад Бихаћа солидарно пружа повремено услуге социјалног третмана у недостатку социјалног радника и сродних струка.

**Препорука дјелимично реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА 4.**

Федерално министарство правде треба да предузме потребне активности с циљем запошљавања додатних службеника (затворске страже, психолога, педагога) који су неопходни за функционисање новог објекта.

#### **Реализација препоруке**

Управа КПЗ Бихаћ понудила нам је на увид писани захтјев за пријем нових радника, међутим Федерално министарство правде је стопирало пријем у радни однос нових радника, тако да Управа није могла реализовати ову препоруку.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА 5.**

Федерално министарство правде треба да предузме потребне активности с циљем уступања неперспективне војне имовине Заводу на подручју општине Бихаћ, што би омогућило повећање капацитета Завода и премјештање једног дијела затвореника.

#### **Реализација препоруке**

Винко Павић нам је предочио писани захтјев Федералном министарству правде којим је тражио додјелу неперспективне имовине КПЗ Бихаћ за потребе радног третмана затвореника, а који им није одобрен на употребу. Као замјенски пројекат, изградили су спољни зид који омогућава функционалније коришћење постојећег простора око Завода у сврху омогућавања радног третмана затвореницима, а за који имају непотврђену информацију да је одобрен од Федералног министарства правде.

У вези с пројектом изградње спољног зида у вријеме посјете Независне комисије препорука није била реализована.

**Препорука није реализована.**

## **ПРЕПОРУКА 6.**

Неопходно је у складу са чланом 43. Закона о извршењу кривичних санкција у БиХ побољшати здравствену заштиту, и с тим циљем:

- а. Стално ангажовати љекара у заводској амбуланти те организовати редовне специјалистичке прегледе у Заводу.
- б. Организовати здравствену заштиту затвореника у заводској амбуланти 24 часа дневно, те с тим циљем запослити додатне медицинске раднике, који би радили и трећу смјену.
- ц. Склопити уговор са Кантоналном болницом у Бихаћу, Одјељење за болести зависности или неуропсихијатрије, ради успостављања квалитетније праксе лијечења болесника зависника од опијата, а којих је у затвору  $\frac{1}{4}$  у односу на укупан број затвореника.

### **Реализација препоруке**

- а. Непосредно прије прегледа Независне комисије закључен је уговор о дјелу са љекаром специјалистом али није примљен у стални радни однос.

**Препорука реализована.**

- б. У односу на претходни преглед који је Независна комисије обавила у 2012. години, Завод има једног медицинског техничара мање. Према изјави затвореника који болују од шећерне болести, они морају сами себи давати инсулин, без љекарског надзора.

**Препорука није реализована.**

ц. Око 30 до 40% затвореника болује од болести зависности. На метадонској терапији је тренутно седам затвореника, а помоћ им пружа само један медицински техничар. Завод је склопио уговор са Федералним заводом за здравство с циљем лакше набавке метадона за потребе лијечења затвореника зависника, што је свакако мање важно у односу на квалитет третмана болести зависности. Овај потез затворске управе није убиједио чланове Независне комисије да је рјешавањем проблема набавке метадона побољшан здравствени третман затвореника зависника.

Под великим знаком питања је како се третирају болесници из категорије болести зависности и да ли имају прилику да се одвикавају од зависности за вријеме издржавања казне.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА 7.**

Неопходно је и формирање додатних радних јединица унутар Завода, у којима би затвореници били радно ангажовани, с обзиром на садашње ограничене могућности Завода да радно ангажују затворенике, што представља важан фактор њиховог превапитавања и ресоцијализације. С тим циљем препоручује се регистрација привредне јединице, како би се већина затвореника могла ангажовати.

#### **Реализација препоруке:**

Према изјави Винка Павића, у Федералном министарству правде нема слуха ни новца за реализацију ове препоруке, а нису у могућности да из сопствених средстава предузму кораке на реализацији препоруке јер је финансирање Завода централизовано из истог министарства.

**Препорука није реализована.**

## **ПРЕПОРУКА 8.**

Некоришћене кревете неопходно је изнијети из соба, те тако повећати слободан простор у собама.

### **Реализација препоруке**

За вријеме прегледа затекли смо поново собе пренатрпане креветима који нису у функцији. Према изјави Винка Павића, због велике флукуације затвореника, не могу стално износити и уносити кревете у собе. Овакво понуђено оправдање није убиједило Независну комисију у истинитост навода тим прије што се у току прегледа у спаваоници осјетио јак мирис влаге.

**Препорука није реализована.**

## **ПРЕПОРУКА 9.**

Потребно је да Завод, у складу са чланом 58. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције мјере притвора или других мјера БиХ, што хитније обезбиједи просторије за слободне посјете, у којима ће се налазити лежај, чиста постељина и санитарни чвор, јер су садашње неодговарајуће.

### **Реализација препоруке**

Према наводима Винка Павића, просторија за тзв. слободне посјете налази се у новом објекту чије се пуштање у рад очекује за мјесец дана, тако да у вријеме наше посјете препорука није била реализована.

**Препорука није реализована.**

## **ПРЕПОРУКА 10.**

Потребно је да Завод обезбиједи услове за ресторанске посјете, односно посјете у којима ће затвореници остваривати несметани контакт са члановима своје породице. С тим циљем потребно је преуредити парк, који се тренутно користи за ту сврху, те поставити клупе и надстрешницу.

### **Реализација препоруке**

Увидом на лицу мјеста увјерили смо се да је ова препорука дјеломично реализована јер се примјењује на дијелу платоа ресторана у изградњи, а који се налази у парку Завода. За претпоставити је да ће се са најављеним отварањем новог павиљона побољшати реализација ове препоруке.

**Препорука дјеломично реализована.**

### **ПРЕПОРУКА 11.**

У собама притворског одјељења потребно је преуредити и санитарне чворове, те у складу са чланом 28. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције мјере притвора или других мјера БиХ, на собама поставити врата како би се приликом коришћења обезбиједила потпуна заштита приватности.

### **Реализација препоруке**

Ова мјера је дјеломично реализована јер је на заједничком санитарном чвору у колективном смјештају стављен параван који обезбјеђује колико толико приватности у току коришћења, што је свакако привремено рјешење у недостатку финансијских средстава.

**Препорука дјеломично реализована.**

### **ПРЕПОРУКА 12.**

За вјерске потребе католичких и православних вјерника потребно је створити услове, односно опремити просторије.

### **Реализација препоруке**

За потребе католичких и православних вјерника Завод је склопио уговоре са вјерским заједницама о пружању услуга. Према изјави затворског особља, вјерске заједнице не показују заинтересованост за своје вјернике у Заводу, што је утицало на реализацију ове препоруке. Три просторије у затвору су одвојене за вјерске потребе али нису опремљене. Међутим, уз мало импровизације могу служити основној сврси.

<b>Препорука реализована.</b>
-------------------------------

### **II Обављање разговора са затвореницима и притвореницима с циљем утврђивања чињеничног стања у КПЗ Бихаћ.**

Током посјете Независне комисије није било пријављених за одвојене разговоре, али је Комисија непосредним увидом на лицу мјеста обавила разговоре са неколицином затвореника чије изјаве су помогле да се стекне бољи увид у реализацију препорука и опште услове боравка и третмана осуђеничке популације.

**Након контролног прегледа и обављених разговора у Казнено-поправном заводу Бихаћ, закључак Независне комисије је да Управа Завода није уложила довољно труда у реализацију наведених препорука. Независна комисија инсистира да Федерално министарство правде и заводска управа предузму све активности у оквиру својих надлежности како би се побољшали услови боравка и третман преваспитавања у казнено-поправном заводу Бихаћ а у складу са важећим препорукама.**



## **5. Контролна посјета КПЗ-у Тузла 28.11.2014. године**

Најављена контролна посјета Казнено-поправном заводу Тузла обављена је 28.11.2014. године. Током посјете обављен је разговор са директором Музафером Карићем, замјеником директора Љубишом Варешкићем и командиром службе обезбјеђења Зијадом Башићем.

Циљ посјете је био:

- Контрола реализације препорука датих у Извјештају од 31. 01. 2013. године
- Обављање разговора са затвореницима и притвореницима с циљем утврђивања њихових конкретних притужби.

### **I. Реализација препорука**

Прегледом у Заводу обухваћена је непосредна контрола препорука увидом на лицу мјеста и обављањем разговора са заводском управом, службеним особљем и затвореницима.

#### **ПРЕПОРУКА – 1**

**Неопходно је запошљавање додатног заводског особља како би се ефикасније обављао третман ресоцијализације. С тим циљем потребно је да Министарство правде ФБиХ што хитније предузме све потребне мјере ради именовања директора завода као и запошљавања додатних службеника затворске страже те социјалних радника и васпитача.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

У информацији коју је Независној комисји доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

- Приједлог правилника о унутрашњој организацији Завода полуотвореног типа Тузла упућен је Влади ФБиХ на сагласност, с обзиром да тек након добијања сагласности ступа на снагу. Уз Приједлог правилника достављена су позитивна мишљења Канцеларије за законодавство као и мишљења Владе ФБиХ и Федералног министарства

правде о усклађености са прописима ЕУ. Федерално министарство финансија није могло дати сагласност на Приједлог правилника због тога што је у њему систематизовано више извршилаца у односу на постојећи правилник (10 затворских полицајаца стражара, два медицинска техничара и два виша референта – трговци у кантини), а и зато што би то било, како је наведено у мишљењу Федералног министарства финансија, у супротности са пројектом реформе јавне управе и политиком Владе ФБиХ у погледу ограничења броја запослених у федералним органима управе. Напомињемо да Влада ФБиХ може прихватити наше образложење уз приједлог правилника и дати нам сагласност на приједлог правилника и поред негативног мишљења Федералног министарства финансија након чега би Правилник ступио на снагу. Одмах по ступању на снагу Правилника наставила би се већ започети процедура попуњавања упражњених радних мјеста, барем за оне позиције државних службеника и намјештеника која су остала упражњена по основу пензионисања, дисциплинских казни о престанку радног односа или пак добровољним иступањем из органа државне службе.

Рјешењима Владе ФБиХ од 01. 07. 2013. године именовани су директор Завода Музафер Карић и замјеник директора Љубиша Варешкић.

Увиђајем на лицу мјеста у КПЗ-у, чији је циљ била контрола навода у информацији директора Завода и тренутног стања, констатовано је сљедеће:

-Министарство правде ФБиХ дало је сагласност на Правилник о систематизацији радних мјеста, којим је предвиђена могућност запошљавања 30 нових запосленика. Међутим, Министарство правде није одобрило средства за ново запошљавање тако да овај завод и даље има потребу за запошљавањем нових службеника с обзиром на број затвореника. Посебан недостатак огледа се у недовољном броју запослених васпитача и стражара. Још увијек није запослен социјални радник, као ни нови васпитачи, што и те како отежава нормалну функцију васпитног третмана која је значајан сегмент ресоцијализације. У односу на период када је издата ова препорука, стање у погледу запослених је још погоршано, јер је шест запосленика суспендовано. За три службеника се већ сад може констатовати да ће добити отказ док су три службеника напустила посао. Да би се могао нормално одвијати процес рада стражарске службе, према изјави директора Завода, неопходно је у радни однос одмах примити 12

намјештеника стражара. Примјера ради, тренутно један стражар у једној ламели покрива два спрата, што је недопустиво, посебно са безбједносног аспекта. Поред тога, истиче се и проблем са осам притвореника који су за током поступка проглашени неурачунљивим, а којима Суд продужава притвор не упућујући их у адекватну установу јер захтјевају посебан надзор, а то је тешко, готово немогуће обезбиједити у овом заводу.

У току је интерни конкурс за пријем два државна службеника и пет намјештеника, али ни то неће задовољити хитне потребе овог завода.

Непосредним увидом на лицу мјеста и увидом у документацију Завода констатовано је да је Завод тражио од Министарства правде ФБиХ средства за запошљавање нових службеника, а из одобрених средстава видљиво је да нису предвиђена додатна средства за ново запошљавање. Доказ за то је Допис бр. 05-14-5150/14 од 11. 09. 2014. године.

Може се констатовати да препорука број 1 **није реализована**, прије свега због недостатка средстава тако да и даље остаје потреба и препорука Министарству правде ФБиХ да због новог изнесеног чињеничног стања обезбиједи у наредној буџетској години средства за ове потребе, а директору Завода се препоручује да поднесе захтјев Министарству правде за ове потребе.

Реализована је само препорука која се односи на именовање директора и замјеника директора.

<b>Препорука није реализована.</b>
------------------------------------

## **ПРЕПОРУКА – 2**

**Потребно је физички одвојити затворенице од малољетника смјештених у Васпитно-поправном дому с обзиром да се они константно сусрећу у свакодневним активностима.**

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

„У КПЗ-у полуотвореног типа у Орашју, колико је нама познато, спроведени су поступци пријема државних службеника и намјештеника за рад на одјељењу за извршење васпитне мјере упућивања у васпитно-поправни дом. Одмах након што одјељење почне са радом, малољетници из овог завода биће премјештени у Орашје и одвојени (у правом смислу ријечи) од осуђеница које издржавају казну затвора у овом заводу“.

Увидом на лицу мјеста констатовано је да ова препорука још није реализована јер одјељење за извршење васпитне мјере упућивање у васпитно-поправни дом у Орашју још није почело радити, те малољетници још увијек бораве у заједничком простору са осуђеницама.

У разговору са особљем Завода констатовано је да би премјештај у Орашје могао бити сукцесиван и да није потребно чекати потпуно опремање одјељења у Орашју, што се сада чини. Стога Независна комисија препоручује Министарству правде ФБиХ да размотри могућност сукцесивног пребацивања малољетника у ово одјељење јер би се тиме створили бољи услови у овом заводу за жене, а малољетници би у новом одјељењу добили адекватан третман.

<p><b>Препорука није реализована, али је потребно предузети нове активности сходно датом приједлогу.</b></p>
--

### **ПРЕПОРУКА – 3.**

**Неопходно је побољшати услове боравка затвореника и притвореника у Заводу те у вези с тим:**

- 3.1. потребно је смањити број затвореница јер се стиче утисак да поједине собе у Одјељењу за затворенице својом величином не задовољавају законом прописане стандарде. Такође је уочено да и просторије дневног боравка у том одјељењу нису одговарајуће величине за постојећи број затвореника;**
- 3.2. реновирати купатила те у Одјељењу за затворенице поставити додатне туш-кабине јер постојеће нису довољне за задовољавање потреба за хигијеном;**
- 3.3. окречити собе јер то, у складу са чланом 35. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09), обавезно треба урадити најмање једном годишње а по потреби и чешће;**
- 3.4. у Пријемно-отпусном одјељењу, а по потреби и у другим собама, поставити довољан број ноћних ормарића за сваког затвореника у складу са чланом 21. став 1. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09);**
- 3.5. у собама у којима бораве затвореници које је осудио Суд БиХ поставити по један ТВ пријемник у складу са чланом 36. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09);**
- 3.6. обезбиједити затвореницима посебан простор у којем ће чувати сезонску гардеробу с обзиром да њено држање у собама, што доприноси неуредности и смањује корисну површину собе као и простор за вјерске потребе;**
- 3.7. завршити реновирање соба изнад Пријемно-отпусног одјељења, чиме ће се повећати капацитет Завода;**
- 3.8. иако је хигијена у собама задовољавајућа, ипак је потребно да лекар или други здравствени радник једном седмично обаве контролу хигијене у собама и о томе воде евиденцију у складу са чланом 32. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09).**

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се следеће:

3.1. Овај завод је једини у ФБиХ у којем казну затвора издржавају осуђене жене. Потпуно смо свјесни чињенице да смјештајни капацитети (40 осуђеница) пренапрегнути с обзиром на прописане стандарде. Међутим, на извршење казне затвора примају се осуђенице по упутним актима надлежних судова, па ни у једном случају не можемо утицати на број осуђених особа женског пола које се упућују на издржавање казне затвора, држећи као крајње непопуларну мјеру обавјештавање судова (судови у ФБиХ, Суд БиХ и Суд Брчко Дистрикта) да су нам смјештајни капацитети попуњени те да нисмо у могућности да примимо на издржавање казне затвора нове осуђенице.

3.2. С обзиром да су нам недавно одобрена нова финансијска средства за буџетску 2013. годину, на позицији реновирање до краја ове године настојаћемо спровести поступак и реновирати купатила и у осуђеничким ламелама Козловац и у одјељењу у којем казну затвора издржавају осуђене особе женског пола и поставити додатне туш-кабине.

3.3. Након што су нам за ову годину одобрена новчана средства, извршена је набавка боје за кречење и осталог материјала, те ћемо ангажовањем радне снаге осуђених особа у етапама обавити кречење свих просторија у којима бораве особе на издржавању казне.

3.4. Ноћни ормарићи за сваког осуђеника такође ће бити постављени у складу са расположивим, односно преосталим новчаним средствима за те намјене.

3.5. Настојаћемо да у свакој соби у којој бораве осуђеници по пресудама Суда БиХ поставимо ТВ пријемнике у наредној буџетској години у складу и обиму са средствима одобреним за те намјене.

3.6. Простор у којем ће се чувати сезонска гардероба осуђеника нисмо били у могућности обезбиједити, али ће нам у сваком случају у наредном периоду то бити један од приоритетних задатака.

3.7. Собе изнад пријемно-отпусног одјељења се веома лако могу ставити у функцију, чиме би се повећао капацитет Завода, а једини разлог због чега није стављен у функцију је чињеница да нисмо добили сагласност за ново запошљавање особља које би радило са тих 20 осуђеника више (служба осигурања, третмана и здравствене заштите).

3.8. Здравственој служби Завода наложено је да једном седмично контролише хигијену у собама и да о томе води евиденцију.

**Увидом на лицу мјеста и на основу разговора са особљем Завода констатовано је сљедеће:**

3.1. И даље остаје проблем скученог простора који користе осуђене особе женског пола. Премјештајем малољетника добио би се значајан простор који би одговарао условима и стандардима прописаних Законом.

3.2. Купатила нису реновирана на женском одјељењу, већ су средства усмјерена према Козловцу, гдје је урађена реконструкција купатила у свима лемалама, те да су хигијенски услови значајно побољшани (укупно је реновирано осам купатила у три ламеле и пријем на отпусном одјељењу, у сваком купатилу уграђене су по четири кабине са заштитним параванима и по пет умиваоника).

3.3. Просторије су окречене уз помоћ сопствене радне снаге и уштеђених средстава.

3.4. Ормарићи нису постављени.

3.5. ТВ пријемнике су набавили затвореници.

3.6. Одвојена је једна просторија за сезонску робу и у току је постављање сталажа и ормарића, тако да просторије више не изгледају нуредно и претрпано.

3.7. На Козлуку је реновирано пријемно-отпусно одјељење, али није у функцији јер недостаје особље (недостаје пет службеника стражара).

3.8. Здравствена служба завода увела је књигу контроле хигијене у собама која се води једном седмично.

<p><b>Препорука је реализована у сегментима у којима је Завод ангажовао своја средства и радну снагу, али остају обавезе које објективно није могао испунити због недостатка простора и средстава.</b></p>
--

#### **ПРЕПОРУКА – 4.**

**Потребно је побољшати здравствену заштиту затвореника и притвореника те обезбиједити уредно достављање лијекова, а посебно када су у питању антидепресиви и седативи те набављање трака за мјерење холестерола и триглицерида.**

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

Према нашим сазнањима, снабђеност антидепресивима и седативима је на задовољавајућем нивоу. Проблеми настају једино у случајевима када осуђеници одбијају да приме замјенски лијек, а лијекове треба набављати према генеричким, а не фабричким називима. При томе не оспоравамо да је понекад било „застоја“ у снабдијевању лијековима, али због тога што изабрани добављач није испоставио потребане лијекове.

Према изјави здравствених радника а и директора Завода, констатовано је да су ови проблеми ријешени јер је Министарство правде преузело јавну набавку лијекова те је сада снабдијевање уредно.

Такође, у Заводу раде два медицинска техничара по уговору и два редовно запослена, и то на двије локације. Лјекар је стално запослен. У односу на претходно стање, има побољшања у погледу здравствених радника иако се ради о запослењу по уговору јер су они потребни управо из разлога што здравствена служба ради на двије локације, а тиме се обезбјеђује и рад у двије смјене.

**Препорука реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 5.**

**Потребно је да Завод постави кутију за анонимне притужбе затвореника и притвореника.**

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

Кутије за анонимне притужбе су постављене.

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ



Увидом на лицу мјеста, кутије за анонимне притужбе су постављене и на женском одјељењу и у Козловцу.

<b>Препорука реализована</b>
------------------------------

#### **ПРЕПОРУКА – 6.**

**Потребно је побољшати контролу квалитета хране и хигијенских услова у кухињи па с тим у вези:**

**а. У складу са чланом 40. став 5. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) узорке хране која се припрема у Заводу чувати у фрижидеру 72 сата, а не 24 сата као што је садашња пракса.**

**б. У складу са чланом 45. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) лекар је обавезан да најмање једном седмично, а други здравствени радник сваки дан, обилази кухињу и провјерава хигијенске услове, начин припремања хране, квалитет намирница и калоричну вриједност хране као и здравствено стање лица која раде у кухињи те да о томе води књигу контроле кухиње.**

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

- а) Тренутно не посједујемо потребну опрему како би узорке хране чували 72 умјесто 24 сата, уз напомену да Завод за јавно здравство ТК врши редовну контролу узорака хране у овом заводу.
- б) Здравственој служби Завода наложено је да обавезно, најмање једном седмично, обилази кухињу и провјерава хигијенске услове и начин припремања хране. Калоријску вриједност и анализу остављених узорака хране редовно контролише Завод за јавно здравство ТК с којим је склопљен уговор о обављању наведених услуга. Медицински техничари такође свакодневно

провјеравају хигијенске услове у осуђеничким кухињама, а осуђена лица радно ангажована у осуђеничким кухињама имају уредне санитарне књижице.

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

а) Увидом на лицу мјеста констатовано је да се узорци хране и даље чувају 24 сата, а не 72, како је прописано Правилником о кућном реду у установама за извршење кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ. Такође је констатовано да фрижидер у којем се, између осталог, чува и узорак хране није радио у вријеме прегледа те да је стар и практично ван употребе. Истовремено је то једини фрижидер на одјелењу у Козлуку.

Остаје обавеза која произлази из Правилника, као и потреба набавке новог фрижидера на одјелењу Козлук.

б) Констатовано је да је квалитет хране побољшан. Оцјена се изводи на основу разговора са затвореницима, а и успостављање седмичног јеловника са прописаним вриједностима у погледу количине хране и исказане вриједности у џулима је гарант да је ова препорука реализована. Такође је извршен увид у књигу хигијене коју воде љекар и техничар и коју свакодневно потписује техничар а седмично љекар, а односи се на провјеру хигијенских услова у кухињи и квалитет хране.

**Препорука: а) није реализована; б) реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 7.**

**Потребно је у досијеима затвореника чувати и рјешење о радном ангажману јер се у досијеу морају налазити сва писмена у вези са сваким затвореником у складу са чланом 17. став 1. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09)**

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

Рјешења о радном ангажману осуђених лица већ дуже вријеме се улажу у личне досијее сваког осуђеника.

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Увидом на лицу мјеста, тј. контролом досијеа затвореника констатовано је да су у њима уложена рјешења о радном ангажману затвореника.

**Препорука реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 8.**

**Потребно је да Завод у складу са чланом 24.4. Европских затворских правила организује аранжмане посјета који ће затвореницима омогућити да одржавају и унапређују породичне односе на што нормалнији начин. С тим у вези потребно је да се тзв. посјете на капији 1 омогуће свим затвореницима, а да се само изузетно користе просторије за посјете са стакленом преградом која онемогућава физички контакт, или те посјете организовати унутар круга Завода.**

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

Такозване посјете на капији осуђеницима се одобравају увијек када то дозвољава безбједносни аспект.

## РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Увидом на лицу мјеста констатовано је да је у складу са новим правилником о кућном реду такозвана посјета на капији утврђена као погодност, те су за то прописани нови критеријуми које затвореници морају испунити. Према изјави заводског особља, ови критеријуми се поштују, нема притужби затвореника на коришћење ових погодности. Постоје и нови критеријуми за посјете адвоката, као и нови критеријум за радно ангажовање осуђених лица.

**Препорука је реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 9.**

**Потребно је да Завод донесе Правилник о коришћењу видео-надзора којим ће се регулисати поступак за приступ серверу и прегледање снимака са надзорних камера као и да се јасно пропише која су лица овлашћена за те радње.**

У информацији коју је Независној комисији доставио директор Завода 09. 10. 2013. године констатује се сљедеће:

У најскорије вријеме приступиће се изради правилника о коришћењу видео-надзора, којим ће детаљно бити регулисана сва питања из ваше препоруке.

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Увидом на лицу мјеста констатовано је да ова препорука није реализована. Након планираних реконструкција, према изјави директора, биће постављен и нови видео-надзор у Заводу, те ће сходно томе бити реализована и наведена препорука.

**Препорука није реализована.**

#### **II. Обављање разговора са затвореницима и притвореницима ради утврђивања њихових конкретних притужби**

У току контролног прегледа обављени су и разговори са сљедећим затвореницима и затвореницама:

1. З. М. тражи премјештај у ближи казнено-поправни завод;
2. Х. М. истиче проблем у вези са условним отпустом;
3. М. Г. жали се на услове смјештаја и здравствени третман, као и на квалитет исхране. Истиче да се дуго чека на прегледе у Дому здравља на које упућује заводски лекар, да је слаба опремљеност спортском опремом простора који се користе за слободно вријеме, а указује и на потребу појачане исхране оних који су на радној обавези;

4. М. Б. истиче проблем сопствене безбједности у Заводу јер је, како наводи, претучен због тога што му је, наводно, подметнута дрога приликом посјете супруге, а која је пронађена током претреса. Тражи премјештај у други завод, молбу је упутио и Министарству правде БиХ. Против њега се води и дисциплински поступак;
5. З. М. тврди да је неосновано оптужен и осуђен на осам година затвора због лажног свједочења свједока. Тражи обнову поступка или ревизију, жалио се и Комисји за људска права ФБиХ и Високом судском и тужилачком савјету БиХ;
6. Е. Ш. и С. Б. жале се због неостваривања права на условни отпуст;
7. Р. Х. жали се на неоправдано вођење дисциплинских поступака јер оно што уради углавном је због дејства лијекова које узима. Такође, тражи условни отпуст. Истиче да не добија копије дописа које Завод упућује у форми мишљена за условни отпуст;
8. М. П. жали се што је одбијен њен захтјев за условни отпуст;
9. А. Т. жали се на неусклађеност ЗИКС-ова на ентитетском и државном нивоу, а што се односи на посјете и коришћење телефона, посебно на ограничен број телефонских разговора у трајању од десет минута и број позива који су јој одређени, а посебно је отежавајућа чињеница што постоји једна говорница те се ни права која има не могу остварити због броја затвореница које користе говорницу. Посебан проблем јој причињава неадекватна помоћ заводског особља у погледу остваривања права по ЗИКС-у као што су условни отпуст, адвокатске посјете, могућност коришћења рачунара, принтера... тако да јој све то отежава у оставривању права прописаних ЗИКС-ом. Такође, наводи да особље Завода неадекватно тумачи прописе, а истиче и да у Заводу нема психолога и социјалног радника који би били мјеродавни за давање мишљења о могућности коришћења одређених погодности као што је прекид издржавања казне. У служби третмана такође нема адекватних особа и вољела би да се радно ангажује.

**Независна комисија ће накнадно извршити провјере наведених притужби затвореника и затвореница, о чему ће сачинити посебан извјештај.**

**Након контролног прегледа и обављених разговора у Казнено-поправном заводу Тузла, углавном су реализоване оне препоруке када се заводско особље организовало и помоћу средстава и радне снаге их реализовало, а нису реализоване оне препоруке чија је реализација захтијевала додатна финансијска средства од Министарства правде ФБиХ.**

**Независна комисија посебно указује на потребу реализације препоруке бр. 1 која се односи на попуну потребног броја извшилаца у служби за третман и преваспитавање као и служби за обезбјеђење.**

#### **6. Ненајављена ад-хоц посјета КПЗ- Тузла 03.12.2014. године**

Чланови Независне комисије, обавили су ненајављену ад хоц посјету КПЗ-у Тузла дана 03.12.2014. године. Повод за наведену посјету био је догађај када је дошло до повређивања осуђеника М. Б.

Циљ посјете је био увиђај на лицу мјеста ради утврђивања чињеничног стања.

У вези с конкретним догађајем:

1. обављен је разговор са:

- директором КПЗ Тузла господином Музафером Карићем;
- командиром Службе обезбјеђења господином Зијадом Башићем;
- једним бројем заводских полицајаца у објекту Козловац;
- осуђеником М. Б.;

2. остварен је увид у лични досије и досије поступања осуђеника М. Б..

### **I**

На основу обављених разговора и увидом у документацију Завода, констатовано је слjedeће:

- Осуђеника М. Б., 05.11.2014. године, физички је напао осуђеник Ф. Д., при чему је задобио пар удараца руком и ногом. Даљу ескалацију сукоба спријечила је служба обезбјеђења. Након овог инцидента нападач је изолован у самицу и против њега је покренут дисциплински поступак, а нападнутом осуђенику М. Б. здравствена служба није констатовала било какве повреде.

О овим околностима осуђеник М. Б. информисао је Независну комисију приликом посјете дана 28. 11. 2014. године.

Доказ: Службена забиљешка од 05. 11. 2014. године потписана од Јасмина Мехмедовића, Службена забиљешка од 05. 11. 2014. године потписана од Горана Лучића, изјаве осуђеника Ф. Д., Н. П., Б. Ж. и М. Б..

Из наведених доказа видљиво је да је 05. 11. 2014. осуђеника М. Б. напао осуђеник Ф. Д., који му је задао неколико удараца а потом је покренут и дисциплински поступак, о чему свједочи дисциплинска пријава против осуђеника Ф. Д., број: 04-12-6598/14 од 06. 11. 2014. године. У вријеме посјете Независне комисије дисциплински поступак није био окончан.

- Дана 29. 11. 2014. године осуђеника М. Б. поново је у соби напао осуђеник Ф. Д. и том приликом је задобио лакше тјелесне повреде у предјелу стомака и десне ноге нанесене импровизованим боджом (кашика са дрвеном дршком). Одмах је упућен у службу хитне помоћи а затим у УКЦ Тузла, гдје су му констатоване лакше тјелесне повреде те је враћен у КПЗ Тузла. Приликом контролног прегледа у УКЦ Тузла, осуђеник М. Б. задржан је и хоспитализован на УКЦ Тузла. На клиници му је урађена експлоративна лапароскопија абдомена и дренажа текућине око јетре. Отпуштен је са клинике и враћен у КПЗ Тузла 03.12. 2014. године у 9.30 часова. Управа завода је о овом догађају обавијестила припаднике МУП-а Тузланског кантона, који су извршили увиђај и спровели одговарајуће истражне радње.

Доказ: Службена забиљешка од 29.11.2014. године, потписана од Јасмина Мехмедовића, Службена забиљешка од 29.11.2014. године потписана од Семира Туфекчића, Службена забиљешка од 29.11.2014. године потписана од Горана Лучића, изјаве осуђеника Ф. Д. и М. Б. а као и изјаве осуђеника Х. М., осуђеника Е. Б., дисциплинска пријава против Ф. Д., подносиоца Зијада Бешића од 02.12.2014. године, извјештај о здравственом стању осуђеника М. Б. од 04.12.2014. године, потписан од помоћника директора за питање здравства прим. др Мирсада Трновљакловића.

- Из разговора са осуђеником М. Б. констатује се да је он забринут за своју безбједност јер, по његовим наводима, постоје озбиљне намјере неких осуђеника да угрозе његов лични интегритет. Као разлог за своју угроженост наводи "да много зна и види шта се све дешава у осуђеничкој популацији", а посебно у вези с продајом опијата од стране осуђеника који су на терапији одвикавања, који, наводно, несметано распачавају таблете *Субохон*, продају их другим осуђеницима, и том приликом од једне таблете наводно "зараде" и до 150 КМ. По његовим наводима неки осуђеници таблете *Субохон* продају приликом коришћења ванзаводских погодности при томе остварајући велику финансијску добит.

Навео је да никада није користио опојна средства иако је осуђен за неовлашћени промет дрогом. Такође, навео је да му је кривично дјело наводно намјештено, а да он није имао никакве потребе за било каквим незаконитим активностима које би му обезбиједиле профит, јер је, наводно, из веома имућне породице чији чланови дуго раде у Европи, што га је чинило ситуираним и независним. Као наводни доказ ситуираности навео је да му родитељи и брат сваки мјесец уплате на рачун 400 КМ, чиме задовољава све своје потребе у Заводу, те да га због ове чињенице остали осуђеници наводно не симпатишу и већином игноришу.

Наводи да је чуо да неко, при том не наводећи ко, даје 1.000 КМ или осам *Субохона* да он буде озбиљно повријеђен. Након упит зашто не каже ко жели његово повређивање и зашто не пријави то служби обезбјеђења, осуђеник М. Б. је навео да ништа да каже док је овдје, а да ће све појединости у вези с дешавањима које је током боравка у Козловцу наводно добро сагледао презентовати тек када буде пребачен у другу установу за извршење кривичних санкција у којој ће му бити гарантована лична безбједност. Такође, навео је да са заводским особљем (служба обезбјеђења) уопште не комуницира јер по његовом мишљењу не предузимају потребне мјере на његовој заштити.

Током разговора је навео да не би бјежао од тога да буде пребачен у КПЗ Зеница јер је тамо већ лежао шест мјесеци као дио казне од четири године затвора, на колико је био осуђен у Републици Србији због кривичног дјела трговине људима. Ови наводи су потврдили претходне информације да се ради о рецидивисти који је чинио тешка кривична дјела. Према његовим наводима, у КПЗ-у Тузла казну затвора од годину дана служила је и његова супруга због кривичних дјела из члана 195. и 196. Кривичног закона БиХ, те је казну издржала.

У вези с конкретним догађајем, изјавио је да се све одиграло 29.11.2014. године, око 10.15 часова, у соби 5 Павиљона "Б". Наводи да је у шортсу лежао потрбушке на кревету на спрат, који се налази одмах десно од улазних врата у собу број 5, када је ушао осуђеник Ф.Д. и ножем му задао више удараца у предјелу десне бутине. Након што је се подигао и покушао да се одбрани, Ф. Д. му је наводно задао још неколико удараца у предјелу стомака, након чега се удаљио.

Наводно, није било очевидаца спорног случаја.

Као један од проблема с којима се лично сусреће, али то се по његовим наводима односи и на цијели осуђенички колектив у којем издржава казну, истиче, наводно, лош рад Службе преваспитања и третмана, а посебно васпитача Незира Дедића. По изјави



М. Б., васпитач Дедић уопште не ради с њима, те су у поступку преваспитања и ресоцијализације препуштени сами себи.

Непосредним увидом констатовано је да осуђеник М. Б. на задњој страни десне бутине има четири ранице пречника 8-15 мм, те да су ране већ зарасле. На стомаку у предјелу пупка, у кругу пречника 8-10 цм има четири ране које су такође зарасле, али дјелују као нека стара повреда која личи на огреботине.

Суштина М. Б. дискусије сводила се на то да се не осјећа безбједно, да страхује за своју сигурност јер заводско особље, наводно, не предузима ништа да га заштити, те да је једино рјешење да буде пребачен у другу заводску установу.

## II

Увидом у досије констатовано је сљедеће

Осуђеник М. Б. води се у КПЗ-у Тузла под матичним бројем 111/12 и казну издржава на основу пресуде Суда БиХ број С 1 2 К 002904 10 Ко од 20.01.2011. године, којом је правоснажно осуђен на четири године и шест мјесеци затвора због кривичног дјела из члана 195. став (2) у вези са ставом (1) Кривичног закона БиХ (неовлашћени промет опојним дрогама).

Из расположиве документације и мишљења надлежних из Службе за здравствену заштиту и Службе за третман и преваспитање може се закључити да се ради о осуђеном лицу које је просјечних интелектуалних способности, те које приликом пријема и током издржавања казне није испољавало знакове неуроza, психопатије и зависности. Закључак надлежних је да је М. Б. кривично дјело починио из користољубља и због неадекватног окружења. Ради се о рецидивисти чија асоцијалност је, према процјени надлежних из КПЗ-а, продукт користољубља и саме структуре његове личности.

Осуђеник М. Б. нема право на ванзводске погодности јер није испунио формални законски услов од три петине издржане казне. Редовне и слободне посјете је користио.

Из досијеа је видљиво да је био радно ангажован у вешерају.

Није био дисциплински третиран до почетка новембра 2014. године. Дисциплински прекршај је начинио када су код њега, након једне слободне посјете његове супруге, пронађене три таблете *Субохона* које имају психоактивно дејство, те које су биле ушивене у ремен торбе коју му је током слободне посјете предала супруга.

Осим разговора и увида у наведену документацију, чланови Независне комисије разговарали су и са медицинским техничарем у служби за здравствену заштиту а у вези са наводима који се односе на подјелу таблета *Субохона*. На основу разговора може се констатовати да таблете користе осуђеници који не спадају под надзор Независне комисије те није могао бити остварен увид у њихове здравствене картоне, али је појашњено да таблете дијели искључиво медицински техничар односно ангажовани техничар на одеређено вријеме.

Такође, обављен је и додатни разговор са управом у погледу безбједности осуђеника М. Б., при чему је истакнуто да је завод установа полу-отвореног типа која има специфичну архитектуру, због чега није могуће физички одвојити Бегановића и на тај начин превенирати и онемогућити било какве атакe на њега у наредном периоду. Чак и мјера усамљена као један од могућих видова одвајања и заштите не би била дугорочног карактера и апсолутна гаранција за безбједност осуђеника М. Б.

Наведено је да би, у који год павиљон да је смјештен, опет био доступан свакоме ко би евентуално покушао да му науди. Такође, истакнут је и недостатак заводских чувара, што ствара додатне проблеме у вези с укупним сегментом безбједности у одјељењу Козловац. Идентичне ставове имају и заводски чувари који су у вријеме нашег боравка били у смјени и с којима је такође обављен разговор о проблему безбједности и могућности потпуне заштите М. Б. или било ког другог осуђеника.

На основу изнесног, те имајући у виду расположиве податке и документацију  
доносимо

### **З А К Л Ђ У Ч А К**

1. Неоспорно је да је осуђеника М. Б., 29. 11. 2014. године, напао осуђеник Ф. Д.
2. Након напада осуђеник М. Б. хоспитализован је у УКЦ Тузла, а осуђеник Ф. Д. изолован је у самицу и против њега је покренут дисциплински поступак.

3. Управа КПЗ-а Тузла предузела је хитне активности из своје надлежности, а догађај је пријавила локалној полицији.
4. Осуђенику М. Б. или било ком другом осуђенику не може се гарантовати апсолутна безбједност имајући у виду врсту заводске установе, режим издржавања казне, број и опремљеност заводског особља у служби обезбјеђења.

Имајући у виду наведено, дајемо

### П Р Е П О Р У К У

1. Заводска управа треба да предузме све расположиве активности како би се превенирало и спријечило евентуални нови напади на осуђеника М. Б. или било ког другог осуђеника, те да о сегменту безбједности и преваспитања брине у прописаном капацитету.
2. Заводска управа треба да достави Независној комисији ријешење Дисциплинске комисије поводом догађаја од 05.11. и 29.11.2014. године као и извјештај МУП-а Тузланског кантона односно тужилаштва с обзиром да су они били укључени у овај случај.
3. Предлаже се заводској управи да преиспита начин подјеле лијека *Субохон* осуђеницима с обзиром да догађаји који се наводе утичу не само на оне који користе наведени лијек него и на друге осуђенике, те да успостави бољу контролу његовог коришћења и о предузетим мјерама извијести Независну комисију.

#### **7. Контролна Посјета КПЗ-у Зеница 08. и 09.12.2014. године**

Најављена контролна посјета Казнено-поправном заводу Зеница обављена је 08. и 09. 12. 2014. Године. Током посјете обављен је разговор са директором Хидајетом Јабанџићем, замјеником директора Ивицом Дујмовићем, помоћником директора за обезбјеђење Рецом Кавгићем, помоћником директора за правне послове Амиром Алијагићем, вршиоцем дужности помоћника директора за здравство Фаруком Хамидовићем и помоћником директора за сектор васпитања и третмана Семиром Делићем.

Циљ посјете био је:

- Контрола реализације препорука датих у Извјештају 26. 07. 2012. године
- Обављање разговора са затвореницима и притвореницима с циљем утврђивања њихових конкретних притужби

## **I Реализација препорука**

Прегледом у Заводу обухваћена је непосредна контрола препорука увидом на лицу мјеста и обављањем разговора са управом Завода.

### **ПРЕПОРУКА – 1**

**Неопходно је побољшати услове боравка у Притворском одјељењу, јер су незадовољавајући због неадекватних санитарних чворова. Наиме, све собе у Притворском одјељењу су двокреветне, а у њима се налазе санитарни чворови који су само дјелимично одвојени од остатка собе. С тим у вези, потребно је у свим собама у Притворском одјељењу уградити адекватне санитарне чворове с кабином и одговарајућом вентилацијом. С обзиром да се у Притворском одјељењу налазе притворенице, потребно је додатно ангажовати затворске жене полицајце и организовати њихов рад током 24 сата, те физички одвојити просторије за жене од просторија за мушкарце.**

### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Обиласком Притворског одјељења утврђено је да је управа Завода реновирала заједничко купатило које користе притвореници те су у њему постављене три одвојене туш-кабине. Међутим, санитарни чворови у собама и даље нису у потпуности физички одвојени од остатка собе него су само дјелимично одвојени зидом висине око 1,5 метра без одговарајуће вентилације, што директно утиче на хигијенске услове у собама као и на право на приватност притвореника. Такође, стиче се дојам да ни освјетљење у собама није одговарајуће, односно прозори су мањих димензија те нема довољно природног свјетла а и вјештачко освјетљење је неадекватно.

Према изјави чланова управе, у Заводу је запослено 9 заводских стражарки које су радно ангажоване до 23 сата.

**Препорука није реализована.**

### **ПРЕПОРУКА – 2**

**Потребно је у досијеима затвореника евидентирати сваки документ, односно уредно водити евиденцију докумената.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Израђен је нови образац о садржају евиденције докумената осуђеног лица у којем се уредно евидентирају сва писмена која се тичу осуђеничког листа.

**Препорука реализована али су потребне и додатне провјере.**

### **ПРЕПОРУКА – 3.**

**Потребно је за све притворенике и затворенике отворити здравствене картоне и у њима уредно водити третмане и прописане терапије.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Набављени су прописани обрасци здравствених картона и уредно се воде.

**Препорука реализована али су потребне и додатне провјере.**

### **ПРЕПОРУКА – 4.**

**Потребно је хитно обезбиједити примарну здравствену заштиту у погледу лијечења, поправке и екстракције зуба, а у складу са чланом 71. ЗИКС-а.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Управа је ангажовала стоматолога који је уједно и орални хирург и долази у Завод три пута седмично тако да је знатно побољшана здравствена заштита затвореника и притвореника.

**Препорука реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 5.**

**Потребно је озбиљније приступити лијечењу зависника од наркотика у смислу омогућавања боље доступности препарата који смањују штету и омогућавају излечење зависника. Потребно је изнаћи боље и квалитетније моделе сарадње с цивилним здравственим установама о питању увођења нових метода лијечења зависника.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Према подацима, у Заводу се налази око 250-300 затвореника који користе психофармаколошку терапију, а њих 16 је на метадонској терапији. Сви затвореници уредно примају своје терапије, а за то је задужен медицински техничар.

**Препорука реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 6.**

**Иако у Форензичком одјељењу није било лица над којима се извршавају кривичне санкције и друге мјере које је у кривичном поступку изрекао Суд БиХ, неопходно је што хитније изван круг Завода и организационо измјестити Форензичко одјељење, а лица из тог одјељења премјестити у одговарајуће здравствене установе.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Форензичко одјељење још увијек није измјештено из круга Завода али је проширен капацитет Одјељења за једну нову просторију, те су побољшани услови боравка унутрашњим размјештајем.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 7.**

**Неопходно је хитно одвојити малољетне затворенике од пунољетних. Наиме, иако су малољетници смјештени у посебном павиљону, они су, ипак, током дана у сталном контакту са пунољетним затвореницима с којима дијеле заједнички круг за шетњу.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Малољетнички затвор је у потпуности физички довојен од остатка Завода.

**Препорука реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 8.**

**Потребно је уредно и редовно водити контролну књигу хране, и то за сваки оброк и за сваки дан, а не, као што је сада случај, само за доручак и ручак. Такође, потребно је обиљежати узорке хране који се дневно одлажу у фрижидер (нпр. доручак, 4. мај 2012. итд). Потребно је одмах обезбиједити задовољавајуће хигијенске услове у просторијама за припрему и дистрибуцију хране.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Иако је обиласком кухиње констатовано да је она чиста и уредна, ипак је утврђено да се потребне евиденције и даље не воде уредно. Тако је увидом у књигу контроле исхране утврђено да је потписује медицински техничар али се не води уредно јер није

потписана за сваки оброк. Води се и књига контроле намирница које долазе из магацина коју потписује медицински техничар, али се ни она не води уредно.

Узорци хране од сваког obroка се чувају у фрижидеру те су прописно обиљежени али се чувају само 24 сата.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 9.**

**У Пријемном одјељењу потребно је омогућити затвореницима приступ собама и кревету на више сати дневно ради дневног одмора.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

У Пријемном одјељењу је додат термин за пријеподневни одмор у собама, од 8 до 10 часова.

**Препорука реализована али су потребне додатне провјере.**

#### **РЕПОРУКА –10.**

**Свим притвореницима потребно је омогућити боравак на отвореном, у трајању од најмање два сата дневно. Потребно је у Притворском одјељењу поставити кутију за анонимне притужбе притвореника као што је случај у павиљонима у којима су смјештени затвореници.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

По изјави чланова управе, свим притвореницима је обезбијеђен боравак на отвореном у трајању од два сата, осим у случајевима повећаног броја притвореника. У тим случајевима се обавјештавају надлежни судови који и контролишу остваривање овог права.



Обиласком Притворског одјељења утврђено је да се у ходнику налази кутија за анонимне представке.

**Препорука реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 11.**

**Потребно је донијети пропис (правилник о радном ангажовању) за све затворе у Федерацији БиХ, којим ће бити прописани стандарди за стицање права затвореника на радни ангажман.**

**У КПЗ-у Зеница начин додјеле радне обавезе је само дјелимично јасан (да је затвореник у А групи), остали елементи су дати несистематски и без професионалних стандарда, те је неопходно успоставити јасне критеријуме и процедуру упућивања за радно ангажовање Правилником о класификацији и рекласификацији осуђених лица у класификационо-стимулативне групе у КПЗ-у Зеница. Потребно је створити већи простор, с условима за веће радно ангажовање (запошљавање) затвореника и обезбиједити мјере заштите на раду у складу са чланом 92. ЗИКС-а.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Федерално министарство правде још увијек није донијело Правилник о радном ангажовању затвореника. Према изјави чланова управе, 351 затвореник је радно ангажован а још најмање 200 затвореника жели да ради, али у заводу нема могућности за то.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 12.**

**Федералном министарству правде препоручује се хитно запошљавање особља које недостаје КПЗ-у Зеница, а које је потребно за ресоцијализацију и преваспитавање затвореника: психолози, социјални радници, васпитачи,**

**стражари, особе за радни третман (у ливници), нарочито на радним мјестима гдје су запослени отишли у пензију или премјештени по интерном конкурс у други завод, као и попуњавање осталим особљем које недостаје према систематизацији. Посебно се препоручује запошљавање додатног броја стражара који би били ангажовани у другој и трећој смјени.**

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Према изјави чланова управе, још увијек недостаје велики број особља, и то нарочито стражара и васпитача, а посебно из разлога што је изграђен и III павиљон, али он није у функцији јер недостаје најмање 30 стражара и 2 васпитача.

**Препорука није реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 13.**

**Потребно је потпуно реновирати или изградити нови Павиљон I у кругу завода.**

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Управа завода још увијек није обезбиједила средства за изградњу новог објекта Павиљона I али су израдили пројектну документацију те покушавају изнаћи средства помоћу међународне заједнице.

**Препорука није реализована, али управа завода улаже напоре да се она реализује.**

#### **ПРЕПОРУКА – 14.**

**У Притворском одјељењу потребно је обезбиједити једну собу с два до три рачунара на којима би се притвореници припремали за одбрану уз помоћ CD-а добијених од Суда БиХ.**

#### РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ

Обиласком Притворског одјељења констатовано је да се у просторији за посјете адвоката налази један лаптоп рачунар који је, према изјави чланова управе, намијењен свим притвореницима те их сваки од њих може користити.

**Препорука реализована.**

#### **ПРЕПОРУКА – 15.**

**Потребно је сервер видео-надзора спољашњих површина затвора (сервер се налази у згради коју користи особље запослено у КПЗ-у Зеница) ставити у посебну просторију која се печати. О правилима коришћења видео-надзора потребно је донијети интерни правилник.**

#### **РЕАЛИЗАЦИЈА ПРЕПОРУКЕ**

Заводска управа је израдила Приједлог правилника о коришћењу видео-надзора те је у току пријем у радни однос још једног извршиоца као референта за видео-надзор.

**Препорука није реализована, али је управа завода предузела мјере за њену реализацију.**

#### **II Обављени разговори са затвореницима**

Током посјете обављен је разговор са 3 притвореника којима је мјеру притвора изрекао Суд БиХ и 36 затвореника осуђених од Суда БиХ а који су се изјаснили да желе да обаве разговор, и то:

- Притвореник Е. Л. имао је притужбу на услове смјештаја с обзиром да у истој соби и једе и обавља нужду.
- Притвореник Ј. М. није имао никаквих конкретних притужби на услове боравка.
- Притвореник Д. В. навео је да има право на телефонски разговор само једном седмично у трајању од 5 минута те на посјете такође једном седмично у трајању од 30 минута.

- Затвореник И. С. имао је притужбе на чињеницу да је изгубио право на коришћење погодности јер га је неко пријавио. Жалио се и да не може добити условни отпус.  
Затворенику је објашњено да питања на које се односе његове притужбе нису у надлежности ове комисије.
- Затвореник А. Т. навео је да је смјештен у спољном павиљону те да, од када је почела радити кухиња са свињским месом која се налази у кругу завода, не добија више свињске сухомеснате производе а нема ни могућност да користи поменуто кухињу.
- Затвореник Е. В. имао је притужбу на квалитет зимске гардеробе те на чињеницу да је у Павиљону И постављена само једна телефонска говорница на једном спрату, што је недовољно за све затворенике, па тако да по 10 затвореника чека у реду за телефонирање. Такође је имао притужбу и на квалитет телефонских говорница ТЗ оператера који се често кваре.
- Затвореник Н. Р. изјавио је да није адекватан смјештај у соби број 28 у павиљону В-1 у којима су смјештена четри затвореника тако да нема довољно простора а ни ваздуха. Такође је имао притужбу на квалитет стоматолошких услуга јер му уграђене пломбе испадају. Сматра да не би требало да има исти третман са осталим затвореницима већ да затвореници осуђени од Суда БиХ треба да имају посебног васпитача.
- Затвореник И. Ш. имао је притужбу на здравствену заштиту с обзиром да му није пружена адекватна здравствена помоћ за вријеме док је имао упалу жучи, затим тврди да никада није упознат с одредбама Закона о извршењу кривичних санкција БиХ, да је тражио од управе завода да настави студирати на економском факултету али му то нису омогућили, да је 5 година у овом заводу а до сада никада није био радно ангажован те да жели премјештај у КПЗ Сарајево с обзиром да је издржао половину своје казне. Такође сматра да би затвореници који су класификовани у А групу, којој и он припада, морали бити издвојени од затвореника класификованих у Б и Ц групе.
- Затвореник С. С. тврди да се обраћао васпитачу за одобравање коришћења ванзаводских погодности с обзиром да је издржао половину казне а васпитач му је одговорио да ванзаводске погодности може добити тек након издржане три петине казне. Такође и он тврди да се никада није упознао са ЗИКС-ом те да би

затвореници који су класификовани у А групу, којој и он припада, морали бити издвојени од затвореника калсификованих у Б и Ц групе.

- Затвореник Х. П. није имао никаквих конкретних притужби те је рекао да је задовољан третманом и здравственом заштитом.
- Затвореник Р. Р. изјавио је да борави у трокреветној соби те да се у њој налази и затвореник М. Т., који има психичких проблема и који би се морао налазити сам у соби, што и он сам жели. Такође је изјавио да је Комисија за условни отпуст одбила његов приједлог за условни отпуст те да су му одговорили да у заводу мисле да нису испуњене претпоставке за одобравање условног отпуста али да му тај извјештај никада нису доставили. Такође тврди да је од васпитача тражио ЗИКС, али му га никада није дао.
- Затвореници Б. Ш. и Р. О. изјавили су да постоји само једно купатило са једним тушем у Павиљону И-2 те да има само једна телефонска говорница на три васпитна колектива. Затвореници су имали притужбу и на храну с обзиром да према њиховим изјавама у храни нема довољно меса.
- Затвореници С. Р., С. К. и И. П. изјавили су да се налазе у Пријемном одјељењу у којима су веома лоши услови и да има 16 особа у собама. Веома су лоши и хигијенски услови, јер имају само три клозета за 55 особа. Према њиховим изјавама купају се само једном седмично, и то у купатилима удаљеним 500 метара од одјељења. Такође су изјавили да нико није обавио разговор са психологом или другим особама осим што су обављени љекарски прегледи. Такође се жале да немају никаквих секција нити било каквих других активност те да не могу шетати вани када је лоше вријеме, а дневни одмор у собама је само од 9 до 10 и од 14 до 17 часова. Такође су имали притужби и на пријем пакета с обзиром да имају право само на један пакет мјесечно тежине до 10 кг, затим на квалитет намирница које се налазе у кантини с обзиром да у њој нема воћа те да су високе цијене као и то да ради само два дана седмично, сриједом и суботом. Поред тога С. Р. је имао притужби и на аранжаман посјета с обзиром да му у посјету долази дијете с којим не може остварити физички контакт јер су за вријеме посјете одвојени стаклом. С. К. је имао притужби и на начин рада заводског особља с обзиром да му је мајка послала новац преко *Western Униона*, а он га је примио тек након три дана.

- Затвореник Е. М. је у форми писмене представке навео чак 44 притужбе од којих су неке очигледно неосноване, због неких су донесене препоруке, док ће неке бити предмет даљих провјера.
- Затвореник С. М., који је заједно са Е. М. смјештен у Павиљону И-, у соби број 5, изјавио је да кревети нису адекватни јер им недостају подлоге од шпере. Њему је доктор прописао коришћење шпере али је никада није добио тако да ју је морао купити. Такође је навео да хигијена није задовољавајућа јер жохари ходају по соби.
- Затвореник М. Ј. такође је имао притужбе на број и квалитет телефонских говорница. Такође, споменуо да у собама има жохара те је стога предложио да им се обезбиједи пластичне кутије које се могу херметички затворити а у којима би држао своју гардеробу. Изјавио је и да им је дозвољено купање само једном седмично али да морају изаћи из објекта те да бојлер није одговарајуће величине и слабо грије па нема довољно топле воде.
- Затвореник Д. Ј. такође је истакао проблем телефонских говорница али и чињеницу да је био свједок у кривичном поступку против браће Ш. који су накнадно такође смјештени у КПЗ Зеница. Из тог разлога је забринут за своју безбједност те је тражио премјештај али о томе још увијек није одлучено.  
У вријеме усвајања овог извјештаја Независна комисија је од управе завода информисана да је затвореник Д. Ј. премјештен у КПЗ Мостар.
- Затвореник А. Ј. је страни држављанин и изјавио је да му је породица у Пазарићу, гдје је имао пријављено пребивалиште код ујака. Тамо му се налазе дјеца те би волио да добије премјештај и да користи ванзаводске погодности с обзиром да испуњава услове.
- Затвореник С. А. нема примједба на услове смјештаја само би желио премјештај у КПЗ Орашје, како би био ближе породици.
- Затвореник Ш. А. нема примједбе на услове смјештаја, али наводи да се други осуђеници жале на здравствену заштиту.
- Затвореник П. Б. жали се на исхрану, наводи да је храна безукусна. Такође се жали и на хигијенске услове, јер за мјесец дана добију по један тоалетни папир и један сапун. Жали се и на употребу телефонске говорнице, јер се у реду чека и по два и по сата за 5 минута разговора, а један телефон користи 55 затвореника.

- Затвореник С. А. нема примједбе на услове боравка, осим на рад дисциплинске комисије, која му је одузела право на рад. Сматра да се то десило управо у вријеме када је требало да почне користити погодности те да ће му то отежати право на исуђење услова. Уложио је жалбу директору и чека рјешење а истиче да му је посао важан јер нема других прихода (има болесну жену и троје дјете). Раније је био два пута дисциплински кажњен условно.
- Затвореник М. Б. је највише примједби имао на здравствену услугу. Навео је да има проблема са синусима а доктор му даје само обичне антибиотике, те да, иако му је било обећано, није позван на преглед код доктора специјалисте ОРЛ.
- Затвореник М. Ц. у разговору са члановима Комисије изнио је низ притужби на услове боравка и на особље КПЗ-а. Изјавио је да се осјећа дискриминираним у више случајева. Смјештен је у Павиљон И, који је у катастрофалном стању. Смента му и што је вјерски објекат за Бошњаке смјештен у централном дијелу павиљона па нема мира за вријеме молитве. Има примједбу на храну јер је бљутава и безукусна. Наводи да, иако му је неуропсихијатар препоручио рад као терапију лијечења јер болује од ПТСП-а, управа КПЗ-а је тај приједлог одбила. Истиче да нема одговарајући контакт са васпитачем те да има утисак да васпитач о њему ствара погрешну слику на основу сазнања од других а не од њега.
- Затвореник Х. Ч. навео је да су услови у КПЗ-у катастрофални. Смјештен је у Павиљон И, гдје су хигијенски услови лоши, постављен је један туш на 60 затвореника. Такође се жали на храну јер је увијек иста и безукусна. Проблем има и са здравственом заштитом. Сматра да је љекар немаран и да за сваку врсту бола даје само парацетамол. Хигијена је лоша, за мјесец дана добију само један тоалетни папир и један сапун. Изјавио је да Служба за преваспитавање и третман ресоцијализације није адекватна, да никад није био код психолога, а на разговор са васпитачем се чека по три мјесеца. Има утисак да код стицања услова за погодности настане неки проблем те не може да оствари те погодности.
- Затвореник М. Б. М. жали се на услове смјештаја. Наводи да су собе претрпане, без одвајања затвореника по учињеним дјелима. Собе су пуне жохара. Такође се жали на здравствену услугу те да добију само парацетамол и витамин Ц. Нису упознати када долази стоматолог. Храна је једнолична. Наводи да велики проблем настаје при коришћењу телефонске говорнице, да 180 затвореник користи само један телефон па се у реду чека и по два и по сата. Наводи да нема

психолога, нема социјалног третмана, на разговор са васпитачем чека се шест мјесеци, због чега није добио могућност за посао као ни могућност да се укључи у секције.

- Затвореник А. Б. и З. Д. такође се жале на услове смјештаја који су катастрофални. Хигијенски услови су лоши, купање је дозвољено једном седмично јер је само један туш на 60 затвореника. Храна је безукусна, третман ресоцијализације не постоји, васпитачи не раде свој посао. Истичу да је дневни боравак неуслован за боравак 50 људи, немају ТВ, а имају само двије клупе на које може сјести највише осам особа. З. Д. истиче и проблем остваривања контакта са супругом због неадекватног документа (фотокопија личне карте) коју завод не признаје.
- Затвореник Н. Ћ. истиче да је прије 6 мјесеци стекао услове за условни отпуст али зог мишљења завода то право не може да оствари. Такође, истиће да има седморо дјете те да доласци супруге и дјете који живе у Норвешкој изискују значајна финансијска средства те му је добијање условног отпуста приоритет.
- Затвореник Ф. Е. није имао притужби на храну и услове боравка. Навео је да је највећи проблем недостатак више телефона. Наиме, у заводу има само један телефон који користи 170 затвореника па се по два-три сата чека на разговор који траје пет минута. Истиче да нема контакт са васпитачем те да му није одређен никакав третман од када се налази у заводу (10 мјесеци).
- Затвореник Е. Х. нема већих проблема у КПЗ-у осим што сматра да је третман ресоцијализације заказао. Није упознат ни ко му је васпитач а за 4 године колико је у овом КПЗ-у позван је само једном на разговор. Са васпитачем комуницира само писмено, и то на захтјев. Истиче да иако нема контакт са васпитачима увијек добије негативно мишљење када су у питању одређене препоруке и коришћење погодности.
- Затвореник А. Х. је истакао да је један од највећих проблема то што има један телефон на 160 затвореника. Такође, наводи да су собе у Павиљону И у којем је он смјештен неусловне. Собе су одвојене само шпером па често нема мира и сметају једни другима. Храна није у складу с прописима у погледу грамаже, једнолична је и безукусна. Проблем ствара и одржавање личне хигијене јер је један туш на 60 затвореника. Истиче да нема никакав однос са васпитачем и да се ништа не ради на третману преваспитавања.



- Затвореник А. Х. истиче да је храна лоша. Тражи правни савјет за даље поступање у обновљеном поступку против других лица.
- Затвореник А. Х. има притужби на смјештај. Наводи да су собе претрпане, да је 16 затвореника смјештено у соби од 30 квадрата. Храна није лоша али количински није довољна. Истиче да већ два мјесеца чека у пријемно- отпусном одјељењу и да још није распоређен у васпитни колектив, због чега му је ускраћено право на посјете.
- Затвореник Х. Х. нема притужби на услове боравка у КПЗ-у Зеница.

На основу свега наведеног а у сврху побољшања услова боравка затвореника и притвореника у КПЗ-у Зеница, Независна комисија даје сљедеће:

### **ПРЕПОРУКЕ**

1. Поново се истиче потреба да се у собама у Притворском одјељењу уграде адекватни санитарни чворови са кабином и одговарајућом вентилацијом. Наиме, постојеће рјешење по којем су санитарни чворови одвојени од остатка собе зидићем висине око 1,5 метра не само да директно утиче на хигијенске услове у собама него је у супротности са чланом 19.3. Европских затворских правила којима се прописује да „затвореници имају право приступа санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност“ те чланом 28. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) према којем „санитарни чвор мора бити одвојен преградним зидом који ће притворенику или осуђеном лицу обезбиједити потпуну заштиту приватности приликом његовог коришћења.“

2. Потребно је да Министарство правде ФБиХ обави инспекцијски преглед у собама Притворског одјељења ради утврђивања да ли у собама има довољно дневног и вјештачког свјетла у складу са стандардима прописаним у члану 66. став 3. и став 4. Закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“- пречишћен текст, број 12/10 и 100/13) и члану 27. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) као и да ли собе у којима су смјештени затвореници, а нарочито у Павиљону V-1 у соби број 28 и у

Пријемном одјељењу, задовољавају стандарде смјештаја прописане у члану 66. Закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ („Службени гласник БиХ“ - пречишћени текст, број 12/10 и 100/13).

3. Потребно је да Министарство правде ФБиХ што хитније предузме активности с циљем измјештања Форензичког одјељења из Завода у одговарајуће здравствене установе.

4. У вези са исхраном затвореника и притвореника, потребно је

- да се затвореницима и притвореницима обезбиједи исхрана која ће садржавати најмање 130 грама меса дневно у складу са чланом 42. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) с обзиром да је у седмичном јеловнику за период од 08.12. до 14.12.2014. године утврђено да два дана седмично затвореницима није омогућена исхрана са наведеном количином меса;
- да се узорци хране од сваког obroка чувају 72 сата у складу са чланом 40. став 5. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09), а не 24 сата као што је досадашња пракса;
- да се уредно води књига исхране у коју ће главни дежурни у заводу или лице које одреди руководиоца завода уписати своје мишљење о квалитети јела у складу са чланом 40. став 2. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09)
- да љекар или други здравствени радник којег одреди директор завода сваког дана обавља преглед намирница које служе за припремање јела у складу са чланом 40. став 1. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09);
- да љекар најмање једном седмично а медицински техничари сваки дан обилазе кухињу и провјеравају хигијенске услове, начин припремања хране, квалитет намирница и калоричну вриједност хране као и здравствено стање лица који раде у кухињи те да о томе воде књигу контроле кухиње у складу

са чланом 45. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) .

5. Поново се наглашава потреба да Федерално министарство правде донесе Правилник о радном ангажовању затвореника којим ће бити прописани стандарди за стицање права затвореника на радни ангажман чиме ће се спријечити дискриминација и неједнаки третман према појединим затвореницима.

6. Поново се наглашава Федералном министарству правде потреба за запошљавањем додатног особља и то првенствено стражара и васпитача чиме ће се не само побољшати сигурност и ресоцијализација затвореника него ће се и повећати капацитет завода стављањем у функцију Павиљона III.

7. Потребно је да Управа завода настави са улагањем напора да се изнађу финансијска средства за изградњу новог објекта Павиљона I.

8. Потребно је притвореницима омогућити да једном дневно у трајању до пет минута обаве телефонски разговор са члановима своје породице у складу са чланом 64. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) те да се притвореницима омогуће чешће посјете, а не само од једном седмично, с обзиром да Правилник о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ” број 55/09) у члану 56. став 1. прописује да притвореници имају право на посјете најмање једном седмично, а у члану 56. став 4. Правилника о кућном реду у установама за издржавање кривичне санкције, мјере притвора или других мјера БиХ (пречишћени текст - “Службени гласник БиХ”, број 55/09) наводи се да управник завода може дозволити дуже временске периоде за посјете притвореницима који чекају суђење, те да то чак и треба да уради у случајевима када је то у интересу породице или родитељских односа.

9. Потребно је да завод обезбиједи додатне телефонске говорнице с обзиром да је постојећи број телефонских говорница очигледно недовољан да их сви затвореници могу несметано користити, чиме ће се избјећи непотребне гужве и дуго чекање у реду на телефонску говорницу.

10. Поново се наглашава потреба да Федерално министарство правде преиспита квалитет услуга које пружа оператер телекомуникација ТЗ с обзиром на све учесталије притужбе затвореника на њихов квалитет.

11. Потребно је свим затвореницима који то желе омогућити коришћење кухиње са свињским производима или им на други начин омогућити коришћење свињских прехранбених производа јер се на овај начин ствара дискриминација у односу на затворенике који се налазе у спољашњим павиљонима и који ово право немају.

**Након контролног прегледа и обављених разговора у Казнено-поправном заводу Зеница закључак Независне комисије је да је већина досадашњих предложених препорука из надлежности овог завода у потпуности или дјелимично испуњена док препоруке из надлежности Министарства правде Федерације БиХ у већини нису испуњене нити је дато разумно објашњење за њихово неиспуњавање.**

#### **Одјељак Ц. Јавност рада**

Све сједнице Независне комисије пратили су запослени у Сектору за односе с јавношћу Секретаријата Парламентарне скупштине БиХ, а предсједник Независне комисије је, на захтјев представника медија у БиХ, давао и усмене изјаве у вези са радом Независне комисије.

Према члану 17. Пословника о раду Независне комисије, подаци и информације које се прикупе током контроле, те садржај обављених разговора с лицима лишеним слободе, као и другим лицима која могу дати релевантне податке су повјерљиве природе те су сједнице Независне комисије по појединим тачкама дневног реда биле затворене за јавност.

#### **Одјељак Д. Административно-техничка подршка у раду**

Заједничка служба Секретаријата Парламентарне скупштине БиХ, у складу са чланом 24. Пословника, пружала је сву административно-техничку и стручну подршку у раду Независне комисије. Заједничка служба обезбиједила је потребне услове за рад Независне комисије ангажовањем стручног особља, али и обезбјеђивањем материјално-техничких и других услова за несметан рад.

## ПОГЛАВЉЕ IV. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ

### а) Закључна разматрања

1. Година 2014. у раду Независне комисије обиљежена је углавном активностима на контроли реализације препорука које је Независна комисија упутила КПЗ-има с циљем отклањања недостатака приликом редовних обилазака завода како би се побољшали услови за боравак у заводима и осигурало поштовање и остваривање људских права затворених и притворених лица у складу са међународним и домаћим прописима.
2. Важно је истаћи да су сви КПЗ-и којима су приликом редовних контрола издате препоруке с циљем отклањања уочених неправилности обавијестиле Независну комисију о њиховој реализацији, чиме је успостављен одговоран однос на принципима сарадње између Независне комисије и завода, а што истовремено показује одговоран однос управа завода према Парламентарној скупштини БиХ која у коначници усваја Извјештај о раду Независне комисије и прати реализацију његових препорука.  
У складу са измјенама и допунама Закона Босне и Херцеговине о извршењу казних санкција, притвора и других мјера („Службени гласник БиХ“, бр. 100/13) а који је у примјени од 01. 01. 2014. године, чланом 4. став 1. успостављен је механизам достављања извјештаја о раду Независне комисије и ентитетским министарствима правде у БиХ, што ће убудуће омогућити бољи увид у стање у казнено-поправним заводима и бољу реализацију препорука Независне комисије.
3. Независна комисија је, уз добијене одговоре од управа завода, извршила и непосредну контролу реализације препорука и то контролним прегледима у четири КПЗ-а користећи метод увида на лицу мјеста.  
Осим контролних прегледа, Независна комисија је у 2014. години обавила и двије ненајављене ад хок и једну детаљну најваљену посјету казнено-поправним заводима.

Приликом наведених посјета Независна комисија је дала 38 препорука, обавила 64 разговора са затвореницима и притвореницима те запримила и радила по 15 појединачних писмених притужби.

4. На основу контролних прегледа у четири КПЗ-а, може се констатовати да је од укупно 42 издатих препорука
  - у потпуности реализовано 15 или 35,7%
  - дјелимично реализовано 8 или 19,0%
  - није реализовано 19 или 45,2%

Од укупно 19 нереализованих препорука, 10 препорука или 52,6% је у надлежности Управа завода а док је 9 препорука или 47,4% у надлежности надлежних министарстава правде.

Од 10 нереализованих препорука које су у надлежности управа завода за 3 препоруке се може ускоро очекивати њихово испуњење (просторије за слободне посјете у КПЗ-у Бихаћ које се налазе у новом објекту чије се пуштање у рад очекује ускоро те израда правилника о коришћењу видео-надзора у КПЗ-у Тузла и КПЗ-у Зеница), за 2 препоруке постоје објективни разлози за њихово неиспуњење (запошљавање љекара у КПЗ-у Фоча те изградња надстрешнице у кругу за шетњу), за 2 препоруке су потребна додатна финансијска средства (стоматолошка ординација у КПЗ-у Фоча и услови боравка у притворском одјељењу КПЗ-а Зеница), док три препоруке нису испуњење због неусклађености државних и ентитетских ЗИКС-ова и правилника (вођење потребних евиденција, контроле хране, хигијене и сл.).

## **б) Препоруке**

**Независна комисија предлаже Парламентарној скупштини БиХ да усвоји овај извјештај са сљедећим препорукама:**

**1. Потребно је да надлежне институције убрзају активности потребне за изградњу државног затвора, чиме ће се затвореници и притвореници из надлежности Независне комисије ставити у једнак положај уз побољшање услова њиховог смјештаја и поштовања људских права и основних слобода.**

2. Надлежни органи Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ треба да ускладе своје законе из ове области са ЗИКС-ом БиХ (и његовим измјенама и допунама које су на снази од 01. 01. 2014. године „Службени гласник БиХ“, бр. 100/13), као и друге прописе (нпр. правилнике о кућном реду и др.), а све с циљем једнаког поступања са затвореницима и притвореницима на цијелој територији Босне и Херцеговине.

3. Потребно је успоставити већу координацију државних и ентитетских институција у сврху примјене закона и других прописа из ове области.

#### **ПРЕДСЈЕДНИК НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ**

**др сц. Миле Ласић**

#### **Доставити:**

- 1. Парламентарној скупштини БиХ**
- 2. Министарству правде БиХ**
- 3. а/а**